

Obsah	strana
1. K mému životopisu	1
2. Studium na pražské konzervatoři	3
3. Studium na HAMU	6
4. Soutěže a ocenění	8
5. Po studiu	9
6. Umělecká činnost	14
7. Nahrávky	22
8. Pedagogická činnost	25
9. Organologická činnost	27
10. Organizační činnost	31
11. Liturgická činnost.....	32
12. Závěr	33

Tato reflexe vychází z přehledu mých činností a doplňuje je o širší pohled na některé momenty, které mě ve vývoji ovlivnily, ohlasy okolí na mou hudební činnost a způsob, jakým tyto zkušenosti ovlivňují moje pedagogické názory.

1. K mému životopisu

Považuji za potřebné doplnit můj životopis o období před započítáním studia HAMU. Důležité je to proto, že důvody, které jsem jako zhruba 11 letý chlapec měl, abych se nadchl pro varhany, dodnes nepominuly, a v dětství a později na konzervatoři byla celá řada momentů, které mě formovaly. Svým studentům připomínám, že i oni se mohou stát tím, kdo osloví nějakého budoucího umělce. Jedním z důvodů byla technická a zvuková zajímavost varhan, které mě ohromily nejen svou mohutností, ale také variabilitou zvuku a růzností varhan vůbec. Až v poslední době si uvědomuji, jaký vliv mělo také to, že pocházím z hudební rodiny, i když mi to tak tehdy nepřišlo. Otec Ludvík vystupoval jako kontrabasista a baskytarista v divadle Semafor a jako první mi zprostředkoval kontakt s hudbou, i když ne klasickou, spíše s jazzem a různými populárními proudy. Sám jsem poslouchal vše, co jsme doma měli na kazetách či magnetofonovém pásku, a bylo to všechno možné od Genesis přes mainstream (např. Al Jarreau) až po moderní orchestrální jazz. Ten mám moc rád dodnes. U jazzmanů mě fascinovala a navždy ovlivnila schopnost improvizace, takže jsem se už jako školák pokoušel o improvizace a kompozice (které jsem bohužel nezapisoval ani nenatočil) a v dobách školních

„akademií“ jsem s těmito počiny občas veřejně vystoupil. Není divu, že jsem se chtěl stát jazzovým pianistou. Mé setkání s hudbou pianisty Errola Garnera bylo velmi silné. O tom ale níže. To zaujetí varhanami začalo už v divadle Semafor, kam mě občas můj tatínek brával, a kde jsem přičichl k té nenapodobitelné atmosféře zákulisí. Tam jsem spatřil odložené elektrofonické americké varhany, na které jsem si zatoužil zahrát. Jednou mi je zapojili a nezapomenutelný zážitek byl na světě. Byl to asi vůbec první nástroj varhanního typu, na který jsem si zahrál. Má tehdejší učitelka klavíru v LŠU Iva Holmanová pochopila, že varhany se mohou stát mým dalším osudem a podpořila to tím, že mi věnovala dvě gramodesky s Bachovou hudbou. Dodnes si vzpomínám, jak mě fascinovalo, když jsem v Bachově Passacaglii c-moll, kterou jsem neustále poslouchal, jednou zjistil, že ve fuze je její téma také v altu a to v durové v podobě. Do té doby jsem si toho nevšiml a ten pocit byl zcela jedinečný, jako vždy, když je něco poprvé. Stále se mi stává, že mě věci okolo varhan uchvacují podobným způsobem a je pro mě důležité, aby i mí žáci takové věci při studiu zažívali, protože to je hnacím motorem po celou dobu muzikantova života. S onou gramodeskou s Bachovou hudbou se mi do paměti vryl také zvuk jedinečných Silbermannových varhan v Röhře u Lipska. Vnímal jsem, že zvuk starých nástrojů je jaksi jiný a někde tam se započalo mé zaujetí historickými nástroji. Také si pamatuji, jaký pocit mrazení v zádech jsem míval při poslechu plena varhan v kostele v Jablonném nad Orlicí, kde jsem si na tyto skutečné píšťalové varhany také poprvé zahrál. A byl to opět Bach, jeho Preludium g-moll z 8 Malých preludií a fug. V tu dobu už jsem věděl, že se chci hlásit na Pražskou konzervatoř.

Vliv mého strýce Jaromíra Černého, medievalisty na katedře hudební vědy na FFUK, nebyl v době mých hudebních začátků a zrání oproti očekávání velký. Jeho věda mi tehdy byla vzdálená a témata, která mě zajímala, se příliš neprotínala s jeho zájmy. Až po studiích jsem začal více vnímat tyto souvislosti a dnes mě fascinují skladby počátku vícehlasu a vyspělé polyfonie. Považuji je v jistém smyslu za opomíjené, a přitom tak překvapivě moderní, až se chce říci, že leckteré inovační snahy současných skladatelů nejsou zas tak nové, jak by se mohlo zdát. Dnes mě mrzí, že mnoho věcí, které mě dnes zajímají, už se svým strýcem neproberu.

Strýc Jaroslav Vašíček je mistrem zvuku v Českém rozhlasu a autorsky stojí za nesčítelnými nahrávkami orchestrálními, sólovými aj., nejčastěji jsem ho jako student vídal při natáčení různých koncertů. Podíval jsem se do tajemného zákulisí studia v Rudolfinu, Smetanově síni i jinde. Dříve, v dobách analogových, byl stříh skutečně uměleckým dílem a vyžadoval obrovskou technickou zručnost a zkušenost a vhled do hudby. Mám pocit, že dnes se někdy cítí zvukařem už i ten, kdo má výkonný počítač a program.

2. Studium na pražské konzervatoři

V této kapitole chci popsat můj umělecký vývoj ve fázi, kdy jsem hledal a nalézal cíl mého snažení. V r. 1985 jsem byl přijat do třídy profesora Jana Hory, který měl pověst nejlepšího učitele. Asi dva roky před přijímacími zkouškami si poslechl mou klavírní hru, dal mi různá doporučení a po přijetí na konzervatoř jsem se stal jeho žákem. V mém vývoji jako varhaníka sehrál zcela zásadní roli. Nebyl jen mým učitelem hry na varhany, ale také učitelem hudebního života a jak k takové profesi přistupovat. Dnes vím, jak moc důležité jsou i jiné vlastnosti než samotný talent. To učím i své studenty. Naučil mě pracovním návykům a nebylo to vždy jednoduché. Zájmů jsem měl vícero, jako například objevování starých varhan v pražských kostelích anebo také jamování s mým kamarádem, bubeníkem Štěpánem Smetáčkem, vnukem slavného českého dirigenta. Neměl bych zapomenout zmínit, že ve věku okolo 14 let jsem se zároveň toužil stát jazzovým pianistou. Mým velkým vzorem byl už řečený Erroll Garner. Jeho gramodesku Concert By The Sea jsem na gramofonu stále otáčel dokola a nemohl se nasytit té krásy emotivního projevu, neuvěřitelných hráčských schopností a barev nástrojů. Nemohu říci, že by má cesta k varhanní kariéře byla přímočará. Na konci prvního ročníku to nevypadalo jednoznačně, že bych se měl stát varhaníkem. Profesor Hora mi však jasně dal na vybranou. Vybral jsem si varhany. Od té chvíle jsem začal velice tvrdě pracovat na své technice, polyfonním slyšení a dalších nezbytnostech pro varhaníka. Moje úsilí bylo během několika let potvrzeno v ostré konkurenci nejprve druhou a posléze i první cenou na soutěži v Opavě. Utvrdilo mě to v tom, že hra na varhany je to, co mám ve svém životě dělat. Vedle Jana Hory, který mě naučil absolutní důslednosti a systematickosti v nastudování děl, nesmím zapomenout na svou vynikající učitelku klavíru Ludmilu Šimkovou, která mě také připravila na přijímací zkoušky na konzervatoř a pak mě po celou dobu konzervatoře dále vedla. Její požadavky na kvalitu zvuku a vytříbenost sluchu byly vysoké. Nebyl to ale ten typ učitele, který zastrašuje svými nároky, ale naopak mě velice inspirovala svým zaujetím a skutečnou láskou ke klavírnímu umění. Znala dokonale teorii ruské klavírní školy a učila podle ní. Nesčetná teoretická díla přeložila do češtiny. Myslím, že v tom byla výjimečná nejen mezi učiteli takzvaných obligátních klavírů, ale i mezi učiteli sólového klavíru, kteří tou dobou na konzervatoři působili. Její touha po kvalitě zvuku byla pro nás varhaníky přímo nakažlivá a velmi ovlivnila mé budoucí vnímání pohybu a zvuku u varhan. Její zkušenosti s výukou varhaníků a její teoretický fundament je mi dodnes velkou inspirací při výuce mých vlastních žáků. Její slova o tom, jak je důležité, aby varhaníci uměli hrát dobře na klavír, mě provázejí po celou dobu mého pedagogického působení. Aleš Bárta, slovnatý virtuos varhanní hry, vždy tvrdil, že špatný pianista nikdy nemůže být špičkovým varhaníkem. Toto motto vštěpuji i svým studentům. Proto jsem rád, že nyní mají na naší fakultě možnost se vzdělávat i v klavírní hře, a to dokonce u pedagogů, kteří učí sólový klavír.

Mými vzory a inspirátory se stali už jmenovaný Aleš Bárta pro svou fenomenální technickou virtuozitu a čistotu zvuku a Jaroslav Tůma, který mě zaujal zejména bohatostí projevu a nepřebornými možnostmi a detaily, jak je možné ztvárnit jednu a tutéž hudební myšlenku. Jan Hora si mě získal svou přímočarou a mužnou

interpretací, kde naopak neplýtvat výrazovými prostředky, čímž zdůraznil formu skladby a posluchači nechal jakýsi prostor pro vlastní představivost. I jiní varhaníci, většinou sami výborní improvizátoři, mě velmi oslovovali svou živoucí a muzikální hrou se smyslem pro zvuk – Václav Rabas, Jaroslav Vodrážka, Jiří Ropek nebo Václav Uhlíř. Jedna z prvních zpětných vazeb k mému působení jako varhaníka byla slova Aleše Bárty, který navštívil náš koncert konzervatoristů v pražském Atriu. Hrál jsem tehdy na něm obtížnou Fantazii a fugu d-moll Maxe Regera. Varhany v Atriu mají specifický pedál, kde jsou klávesy velmi citlivé na dotek, a snadno se stane, že člověk udělá nějaký „kiks“. Na Regerovi jsem hodně poctivě pracoval a podařilo se mi skladbu zahrát bez chyb. Když jsem v publiku viděl Aleše Bárty, který byl proslulý tím, že koncert ze sebe těžších děl zahrál bez sebemenší technické nedokonalosti, byl jsem naplněn obavou, co tomu řekne. Velmi mě překvapil jeho přátelský tón, kterým mi řekl, že obdivuje, jak jsem tam Regera zahrál. Nejvíc mě zaujala Alešova nefalšovaná skromnost a shovívavost. Když pominu fakt, že se tehle umělec světového formátu jde podívat na koncert hudebních nedochůdčat, je mi Aleš také živoucím příkladem toho, že ti největší umělci bývají často ti nejpokornější lidé. Byla to jedna z mých životních lekcí.

Jaroslav Tůma je jiným typem hudebníka a sledoval jsem jeho koncerty a obdivoval na nich jakousi variabilitu a šťavnatost hudebního projevu a zároveň schopnost přesvědčit publikum, že „takto“ je to „správně“ a „nejlepší“. Tušil jsem při tom, že správných a nejlepších verzí je víc, možná nekonečné množství, a toužil jsem proniknout do toho tajemství, jak dokázat nuancemi vyjádřit, to, co chci, a přitom respektovat nástroj a neustrnout v jednom způsobu interpretace.

Ještě bych chtěl krátce odbočit ke kompozici, které jsem se občas věnoval, což vyústilo v to, že jsem na konzervatoři pod vedením Bohuslava Řehoře dva roky kompozici studoval. Při výuce byl velmi laskavý a výtky ke skladbám formuloval jako doporučení. Byl také naším učitelem harmonie. Na všech hodinách jsme příklady a domácí úkoly hráli také na klavír, čímž v nás upevňoval praktické povědomí. To už se dnes bohužel tak často nevidí. Tvůrčí činnost mi byla a je potřebou, proto tak rád improvizuji a pokud čas dovolí, tak i komponuji. Možná na to mělo vliv i to, že většina mých spolužáků a přátel instrumentalistů komponovala a také improvizovala. Dodnes jsou jako skladatelé známí (např. Miloš Bok, Jaroslav Pelikán, Jiří Pazour). Byli jsme přesvědčeni o svých uměleckých pravdách, zakládajících se na respektu ke kráse hudby starších mistrů, smyslu moderní tonality a naplněním klasických forem novým obsahem, a tak jsme odmítnutím etablované avantgardy šli často i „proti proudu“. A tak je tomu i dodnes. Jsem rád, že nejsem „oficiálně“ skladatelem. Mám totiž svobodu psát, co chci. Myslím, že vytváření hudby je jednou z prazákladních vlastností hudebníka a snažím se v tom podporovat i své žáky. Například výuce improvizace na našem oddělení věnujeme skutečné úsilí a na její důležitost klademe stále více důraz.

Existovala tehdy „parta“, která byla hlavně díky Miloši Bokovi hudebně velmi činná – sami a rádi jsme často zadarmo hráli po kostelích a kde to šlo. Měl jsem kolem sebe nejtalentovanější hudebníky, kteří dosáhli nejvyšších met – hornistu a dirigenta Radka Baboráka, Jaroslava Halíře, prvního trumpetistu České filharmonie, dirigenta a hobojistu Zbyňka Müllera, Jaroslava Pelikána, skladatele a

1. flétnistu Národního divadla, fagotistu Ondřeje Roskovce, klarinetistku Ludmilu Peterkovou a mnoho dalších. Atmosféra tehdejší doby, kdy šlo v nesvobodě o boj o hodnoty, zachování nadšení a naše nekonformní vystupování, mě naučila a utvrdila v tom, abych se nesnažil být někým jiným, než jsem, i když to třeba není výhodné. Někdy pozoruji u mladé generace různé obavy, co kdo řekne k jejich hře a že se radši chovají nebo (a to je ještě horší) hrají „korektně“, aby nepoutali nežádoucí pozornost někoho „mocného“ a podobně. Naplňuje mě to úzkostí z pomalu se vkrádající nesvobody do srdcí těch, kteří nesvobodu nezažili a neví, jak snadno lze o ni přijít.

Nechtěl jsem doslova kopírovat nikoho ze svých vzorů, protože u každého jsem obdivoval něco jiného, spíš jsem chtěl ve svém přístupu propojit všechny osobnosti, které pro mě něco znamenaly, a přitom jít za svou představou. I když byla zatím hledající, potvrzení a upřesnění mého hledání nastalo až při setkání se zahraničními osobnostmi. Dnes nabádám své studenty, aby byli pevní ve svých názorech, ale zároveň dobře poslouchali dobré interprety a stále to konfrontovali se svým vědomím a estetickým cítěním. A hlavně aby se nebáli.

3. Studium na HAMU

Na HAMU jsem přišel jako hudebník, který má už některé své jasné představy a je docela slušně technicky vybaven, ale to jsem netušil, jaké zorné pole se mi ještě otevře a kolik různých osobností, hodně z nich zahraničních, mě ovlivní a obohatí. Nastal čas, kdy ve mně dozrávala určitá přesvědčení, o kterých jsem si ale nebyl jist, jestli jsou ta správná, respektive jestli mé představy o hudbě, kterou dělám, nejsou třeba tak subjektivní, že jsou v objektivním muzikantském smyslu až nepřijatelné. Měl jsem sice řadu zpětných vazeb od svých učitelů, ale zároveň jsem viděl, že vynikající varhaníci ze západu, "dělají" ještě jiné "věci", kterým bych rád přišel na kloub. V době porevolučního kvasu k nám začali jezdit různé osobnosti hlavně ze západu, ale také naši slavní emigranti. Velkým zážitkem a zároveň potvrzením některých mých vnitřních „tušeních“ bylo setkání s Rafaelem Kubelíkem nebo Eugenem Indjicem. Zapůsobili na mě také svým jiným přístupem k hudbě a jejímu studiu. Ale i v našem domácím akademickém prostředí byly osobnosti, se kterými jsem se setkával pravidelně, vlastně rutinně, v rámci pravidelné výuky, ale o to více si dnes uvědomuji dosah zkušeností, které mi byly takto předány. Jako příklad bych uvedl našeho předního varhaníka prof. Milana Šlechtu, který nás zasvěcoval do tajů virtuózní hry v duchu svých skript, která speciálně pro naši školu napsal. Už tehdy jsme si i přes své mládí uvědomovali, že jeho poučky a doporučení mají velký dosah. S odstupem let mohu jen říci, že čím dál více doceňuji jeho práci. Jeho skripta jsou dodnes naprosto platná a všem mým žákům doporučuji jejich studium.

Největší vliv na HAMU, pochopitelně, měl na mě můj učitel Jaroslav Tůma. U něj jsem se naučil mnoho věcí, z nichž bych vyzdvihl práci s časem a analýzu prostředků agogiky, aby působila na posluchače tak, jak chceme. U varhan je totiž velký rozdíl v tom, co slyšíme u hracího stolu a tím, co slyší posluchači v sále nebo kostele. Také mě podpořil ve svobodě uvažování v rejstříkování a v rozmanitosti podání skladby vůbec. Sám jako častý interpret na starých nástrojích podporoval i můj zájem o starou hudbu a její stylovou interpretaci.

Své studium (tehdy byl jen jeden cyklus, a to pětiletý magisterský) jsem zakončil absolventským koncertem na Vyšehradě. Program byl speciální i výběrem málo hraných, leč závažných (např. Sonáta Edwarda Elgara), nebo čtyřručních skladeb (Sonáta Gustava Merkela). Kličkovu Legendu jsem pak v rámci zadání měl nastudovat zcela sám. Výběr skladeb byl dán skvělými romantickými varhanami. Oponentský posudek prof. Hory o provedení Kličkovy skladby praví: „Zážitkem byl především přechod do reprízy počátečního tématu před koncem skladby, kdy jsem naprosto zapomněl, že jsem oponent a byl pouze okouzleným posluchačem.“ Po koncertě jsem připravil pohoštění pro celé publikum. Koncert pro mě není jen hudebním výkonem, ale také místem setkávání. Ani dnes po koncertech nespěchám domů, rád pobudu se skvělými lidmi a mám tak velmi mnoho přátel.

Zvláštní kapitolou mého vzdělávání na HAMU je získávání dovedností pod vedením významných zahraničních varhaníků. V té době ještě neexistovaly studijní programy, jako např. Erasmus a studium v zahraničí bylo výjimečnou záležitostí.

Proto jsem využil všech možností, jak se vzdělávat u velikánů světového formátu. Uvedl bych zde alespoň ty, které na mě měly největší vliv. První zkušeností byl speciální rozsáhlý masterclass, organizovaný německým mezinárodním festivalem Mitte Europa v roce 1991. Zvláštností bylo, že tentokrát přijely osobnosti za námi a strávili jsme zhruba dva týdny intenzivní práce v Chebu, kde jsme měli pro sebe k dispozici koncertní varhany v bývalém kostele sv. Kláry (kde svého času také cvičival a své skladby doladřoval Petr Eben). Lektory byli věhlasní Dr. Hans Haselböck z Vídně a Dr. Ewald Kooiman z Amsterdamu. V roce 1992 jsem byl vybrán, abych se zúčastnil kursu, který vedla Hedwig Bilgram (Mnichov). Kurs se konal v Bad Godesberg, což je vlastně předměstí Bonnu. Tam jsem se seznámil s nástrojí významné bonnské firmy Klais. Repertoár byl volný, na závěrečném koncertě, ze kterého vznikla i live nahrávka, jsem hrál Bachovu Toccatu F-dur. Na pokoji jsem bydlel s Martinem Schmedingem, který je v současnosti profesorem varhanní hry na vysoké škole F. M. – Bartholdyho v Lipsku. Tehdy jsem viděl, kolik zajímavých knih ve volných chvílích studoval a uvědomil si, že u nás máme málo literatury, a navíc teoretické vzdělání zdaleka není na úrovni, jako v Německu; Zásadní zlom v mém chápání Maxe Regera nastal na kursu Prof. Christoha Bosserta (tehdy z Trossingen), na který jsem si r. 1995 zajel do Frankfurtu nad Odrou. Kurs probíhal na romantických varhanách s pneumatickou trakturou, což je ideální nástroj pro Regera. V Německu bylo již dlouho normální, že se neučí podobné kursy na moderní nástroje ve školách, ale na historických varhanách někde v terénu; Původem Ital Luigi F. Tagliavini z Zürichu byl jednou ze zásadních osobností pro starou hudbu. Požíval neskutečnou úctu u všech velkých evropských varhaníků. V r. 1996 jsem navštívil jeho výuku na historických varhanách v Bad Wimpfen, severně od Heilbronn. Kromě muzikálního zacházení se starou hudbou mě zaujala jeho úsporná, precizní a zvukově čistá technika hry; Další masterclassy jsem absolvoval na půdě HAMU - Bernard Winsemius, Haarlem (1993), Michel Bouvard (F) a Martin Sander (D). Michel Bouvard se mi nesmazatelně vryl do paměti, jak dobře mu zněly varhany v sále Martinů, ačkoliv se jedná o vysloveně podprůměrný, barevně nezajímavý nástroj. Pochopil jsem, že je to jeho skvělým úhozem a od té doby jsem se tímto problémem začal zabývat více. Dnes jsem přesvědčen, že úhoz u varhanní hry hraje daleko zásadnější roli, ačkoliv se o něm téměř nemluví nebo nepatří mezi prioritní témata. Já si myslím opak.

4. Soutěže a ocenění

Soutěže byly přirozenou součástí mého studentského života. Byly výraznou pomocí při začátku kariéry, ale nikdy jsem nepřeceňoval jejich umělecký význam. Jsem přesvědčen že umění se nedá kvantifikovat a pořadí výsledného umístění nemusí být spravedlivé. Na druhou stranu to může být hnacím motorem při studiu skladeb a snaze o co nejlepší hudební výkon. Dobré umístění v soutěži může být tolik potřebnou reklamou pro začínajícího koncertního umělce. Toto mé přesvědčení předávám i svým studentům. Nezúčastnil jsem se mnoha soutěží, ale měl jsem v nich štěstí a každá z nich pro mě znamenala jiný benefit:

1990 Soutěž mladých varhaníků Opava – I. cena a čestné uznání v oboru

improvizace Této soutěže jsem se účastnil již v roce 1988, kdy jsem získal 2. cenu. Tato soutěž byla mým startovním můstkem ke koncertům v České republice a seznámil jsem zde z mnoha kolegy z České republiky.

1992 Mezinárodní varhanní soutěž Ljubljana (Slovinsko) – I. cena

Soutěž v Lublani byla členem organizace Jugend musiziert a díky tomuto informačnímu kanálu se o mě dozvěděli v zahraničí. Na tomto základě mě pozval Martin Rost na koncert do Frankfurtu nad Odrou a tam se započala naše úzká spolupráce a přátelství.

1995 Varhanní soutěž ve Vamberku – II. Cena

Na tomto ročníku soutěže jsem se seznámil s členy nahrávacího týmu Rádia Hilversum, se kterými jsem pak realizoval jako varhaník, manažer a režisér 52 nahrávek českých historických varhan. Díky tomu jsem také vícekrát vystoupil v Nizozemí. Mým přítelem a po léta neoficiálním učitelem v oblasti staré hudby a organologie se stal Peter van Dijk z Utrechtu.

1994 Mezinárodní varhanní soutěž Pražské jaro – I. cena a cena Nadace Pražského Jara

Soutěž Pražského jara je značka která má velké renomé jak u nás tak v zahraničí. Díky vítězství v této soutěži jsem měl možnost vystoupit na nejvýznamnějších pódiiích v Evropě. Dodnes mám z této soutěže fungující profesní kontakty. Největší poctou bylo pro mě hodnocení našeho virtuosa Milana Šlechty, který prohlásil, že Regerovo B-A-C-H už nelze zahrát lépe.

Několik dalších cen, jako cena Hlávkovy nadace, nadace UNA, či cena Hl. m. Prahy, mi byly uděleny na základě vítězství v soutěži Pražského jara.

Určitě mi soutěže pomohly v mém uplatnění a také sebepoznání, jaké zátěže jsem schopen a jak se psychicky připravit na důležitou hudební událost.

5. Po studiu

Studium jsem zakončil v r. 1997 a od té doby jsem vedl kurs pro chrámové varhaníky při Arcibiskupství pražském a přicházely nabídky ke koncertování. Byl jsem na prahu nového období, kdy jsem měl zjistit, na co mě škola připravila a v čem se musím ještě učit. Například jsem musel nastudovat mnoho nového komorního repertoáru a proto jsem rád, že se nyní varhaníci nově vzdělávají v předmětu Komorní hra, který my jsme neměli. Mé tehdejší názory, postoje a činnosti nejlépe dokumentují rozhovory, které jsem poskytl časopisům, zde např. Hudebním rozhledům.

Hudební rozhledy 6.8.2001 – Gramorevue

Varhaník tělem i duší Pavel Černý

Jana Vašatová

Pavel Černý sice začínal u klavíru, s varhanami se však utkal už jako kluk. Nejprve jako posluchač, ale asi v jedenácti letech zasedl poprvé, sám už neví přesně zda v Jablonném nad Orlicí nebo v pražském chrámu Panny Marie na Karlové, za hrací pult tamních památných barokních varhan. Od té doby ho fascinuje zvuková mohutnost a různotvárnost i složitost těchto nástrojů a vynalézavost jejich tvůrců...

Fascinoval mne právě ten pocit, jak proti velkému nástroji poměrně malý člověk uvádí v chod jakési monstrum, jak nás zvuk varhan jakýmsi způsobem přesahuje: že ovládáme něco mnohem většího, než jsme sami. I když malý kluk ještě nemá na to, aby dosáhl na všechny pedály nebo vzdálenější manuály větších varhan. Vážně hrát jsem začal až na konzervatoři, ale myslím, že není nikdy pozdě, protože tento nástroj svojí složitostí - nemyslím jenom hráčskou, ale i intelektuální - vyžaduje určitou mentální vyspělost. Varhany jsou ovšem každé jiné, obzvlášť historické nástroje jsou vlastně co kus, to originál. Liší se od sebe tak jako lidé - také každé varhany mají svou osobnost. Na světě nenajdete dvojce absolutně stejné varhany. To se týká i hry na ně: u některých varhan (záleží na technickém řešení) jdou klávesy velmi těžko, u některých jdou naopak velmi lehko. Dokonce se liší ponor kláves - někdy až o polovinu. Což je také součástí varhanického chleba, umět se danému nástroji ihned přizpůsobit. Například varhany u Sv. Mikuláše na Malé Straně se starým mechanickým hracím strojem a třemi manuály mají tak těžkou trakturu, že při spojených manuálech byla na jednu klávesu naměřena zátěž až dva a půl kilogramu.

Od roku 1999 působíte jako moderátor církevní hudby, varhanní pedagog při Arcibiskupství pražském a jako ředitel kůru u Sv. Ludmily na Vinohradech...

To je zcela nová záležitost, protože jsem byl ředitelem kůru jmenován na Slavnost seslání Ducha svátého, což letos bylo v neděli 3. června. Pro mne z této funkce vyplývá povinnost zajištění hudby k bohoslužbám (střídáme se s několika kolegy-varhaníky) a celkové koordinace chrámové hudby, protože u Sv. Ludmily

působí také chrámový sbor a ženská schola a další hudebníci. Můžeme také v rámci farnosti vymýšlet různé hudební pořady - jsem ale opravdu teprve na začátku.

Víte, co mne poněkud překvapuje? Že vy, vítěz mnoha interpretačních soutěží, držitel mnoha ocenění, s bohatou koncertní a nahrávací činností jste se dal na dráhu chrámového varhaníka...

Obojí se dá velmi dobře skloubit. O koncertování nemám nouzi, baví mě a uspokojuje, ale docházím neustále k tomu - také v souvislosti s mým vlastním vývojem - že většina děl, uváděných v programech varhanních koncertů, je na duchovním základě. To, co my dnes hrajeme a obdivujeme jako špičková umělecká díla, nesledovalo ve své době prezentaci vlastního skladatelského nebo interpretačního mistrovství, ale sloužilo k oslavě Boha v chrámu. Skladatelé byli v tomto prostředí zaměstnání a pro toto prostředí tvořili, tam ta hudba žila. Dnes pro ni vytváříme poněkud umělý svět. A mně začalo prostředí, ve kterém tato hudba vznikala, chybět a léty jsem přišel na to, že ji toužím zasadit zpět tam, kde má ještě další rozměr.

Jste věřící?

Ano.

Poznal jste řadu varhan po celé Evropě, absolvoval jste kursy u významných osobností, máte rozsáhlý světový repertoár. Zajímalo by mne, jak a zda se jednotlivé varhanní školy - interpretační, skladatelské - liší a zda to vychází z charakteru nástrojů v té které době a zemi, nebo z charakteru tamní liturgie.

Zde se uplatňuje několik aspektů. Varhanní školy byly velmi různé a dosud se tyto odlišnosti projevují. Za evropské renesance nastalo - soudě podle dispozic dochovaných nástrojů - výraznější utváření národních kultur: dá se hovořit o proudu německém, francouzském, italském, španělském... Naše země byly především pod vlivem italským a jihoněmeckým, a díky upevněné moci Habsburků, se i v dalších zemích můžeme setkat s podobnými typy nástrojů. Máme tedy svoje české varhany, které však patří do rodiny oněch habsburských. Kdežto severoněmecké země včetně Dánska, Švédska a Holandska měly zcela jinou kulturu. Souviselo to jednak s jiným vyznáním - tam je hudba i samostatnou součástí bohoslužby, kdežto u nás má hudba bohoslužbu dokrašlovat a doprovázet, ale kromě zpěvu věřících a liturgického zpěvu není samostatná. Tento rozdíl je znatelný dodnes a projevuje se na dispozicích nástrojů. Varhany Buxtehudeho jsou zcela odlišné od Černoorského varhan. Asi si obecně málo uvědomujeme, jak křesťanství dalece změnilo náš život. I skladatelé, kteří nepíší skladby s vyloženě duchovním podtextem, jsou ovlivněni mentalitou svého prostředí.

Měl jste možnost poznat řadu nástrojů v zahraničí. Která oblast je v tomto směru pro vás nejzajímavější?

Souvisí to s mojí zálibou v historických varhanách. Podařilo se mi s několika stejně „střelenými“ přáteli objevovat zapomenuté nástroje například v severním Německu, kde je řada nezmapovaných, historicky cenných nástrojů a kde jsme dokonce v Mecklenburgsku v jedné zapadlé vísce přišli na nástroj se snad nejstarším trompetovým rejstříkem v té oblasti. Podobné je to v Alsasku, což je kraj vinařů a krásných varhan, kde jsme objeli řadu nástrojů. Oba mí přátelé - Martin Rost, varhaník na slavných varhanách ve Stralsundu, a Peter van Dijk, s kterým jsme spolupracovali na sérii nahrávek 52 českých historických varhan pro holandské katolické rádio, z nichž je na šesti CD vydán i výběr, a který vedl odbornou komisi při restaurování týnských varhan - jsou organologové, a prošel jsem tak přímo v terénu

skvělou školou. Pro organologii je velice důležité poznat řadu nástrojů z té které doby a mít možnost srovnání technických dispozic a zvukového charakteru nástrojů. Při dozoru nad rekonstrukcí, restaurací nebo opravou starých varhan je to nezbytné.

Projekt holandského rozhlasu zahrnoval nejen české země, ale také Rakousko, Itálii, Alsasko, Mecklenburgsko a Předpomoří. V Čechách byl ovšem nejrozsáhlejší. Které varhany vám nejvíce přirostly k srdci?

Nemohu to jednoznačně říci. Varhany každé doby mají něco do sebe a mne zajímá v podstatě všechno, nespécializuji se na jedno období a nechtěl bych se třeba na úkor barokních varhan zříci romantických, nebo naopak. Spíš si myslím, že právě romantickým varhanám je u nás třeba pomoci ve veřejném mínění, protože jsou stále považovány za méněcenné a nevyhovující a stále se na všechny nástroje používá jedno měřítko: mohu-li na nástroj zahrát Bacha či nikoliv. Tyto varhany nebyly stavěny na hru Bachových děl, ale jedna z mých nejoblíbenějších bachovských nahrávek (a nejkrásnějších, jaké jsem kdy slyšel) je s Käte van Tricht, která ve svých 74 letech (!!!) natočila Bacha na romantické pneumatické varhany podle vydání svého učitele Karla Straubeho, slavného německého varhaníka, který premiéroval mnoho Regerových děl.

Vedle nahrávek pro holandský rozhlas a firmy Multisonic, Supraphon, Panton ad. jste se také zúčastnil např. projektu Romantische Orgel V., který jste společně s Martinem Rostem nahráli čtyřručně pro německé vydavatelství Thorofon a za nějž jste získali cenu Deutsche Schallplatten-kritik. Jistě to znamenalo projít obrovským sítem?

To určitě. Komise hudebních kritiků si navíc vybírá sama, co ji za řekněme poslední půlrok z nahrávek celého Německa (a z více oborů najednou) zaujalo nejvíc. Do žádné soutěže tedy svoje CD ani nepřihlašujete.

Jste varhaník, pedagog, studujete organologii a teorii varhanářství se zaměřením na možnosti restaurování historických a stavby nových varhan. Jediné, co ještě z mého pohledu v řadě těchto činností schází, je kompozice...

Řada známých skladatelů - Mozart, Dvořák, Janáček - byli varhaníci. U některých je mi jen líto, že nám nezanechali více varhanních děl - například Janáček. Často to k té kompozici vede, protože varhaník je člověk praktický, doprovází, improvizuje, upravuje a musí na všechno pohotově reagovat. Jestliže dirigent řekne: tady bych si představoval varhany slabší nebo silnější, neznámá to jenom „přitlačit na šmytec“. Znamená to třeba okamžitě změnit celou registraci, což vyžaduje už notnou dávku kombinačního myšlení. Občas také komponuji, některá svá díla jsem také uvedl na koncertech. Ale jsem rád, že mne netlačí čas, protože na kompozici potřebuji klid a pracuji poměrně pomalu. Studoval jsem ji už na konzervatoři a myslím, že moje nová činnost v chrámu Sv. Ludmily mne inspiruje k novým skladbám, spjatým s chrámovým životem. Už mám doma nějaké skici...

Jaké cíle má Česká varhanní společnost, jejímž jste předsedou a spoluzakladatelem?

Česká varhanní společnost vznikla asi před dvěma lety z přání, aby varhaníci měli svoji veřejnou platformu. V zahraničí jsou podobná sdružení, vydávají časopisy - u nás je ten stav poněkud roztržštěný. Bohužel to trochu souvisí i s mezilidskými vztahy, se stavem společnosti obecně...Chtěl bych nějakým způsobem přispět, aby se toto ovzduší poněkud ozdravilo a vytvořit prostor, kde bychom se mohli sdružovat a vyměňovat si zkušenosti. A osobní kontakt je nezastupitelný a myslím i prospěšný. Když jsem například pořizoval českou složku mnohojazyčného mezinárodního Varhanního slovníku, vydaného C. E. O. S. v Belgii, docenil jsem, že mám tolik přátel mezi varhanáři, s nimiž jsem musel konzultovat, protože jsem dost často narážel na to, že u nás pro určité pojmy neexistuje žádná varhanářská terminologie, anebo je převzata ve fonetickém tvaru z němčiny.

Ted' v létě jste mj. koncertoval v Jablonci, na kopii Silbermannových varhan v německém Guldendorfu, byl jste v kolaudační komisi nových varhan v Opavě a hrál jste na slavnostním posvěcení vzácných historických varhan v Souticích. Co bude následovat?

Kromě koncertního turné v Německu připravuji se svými kolegy a Paterem Dr. Vojtěchem Eliášem slavnostní hudební pořad s duchovním slovem k svátku sv. Ludmily 16. září, samozřejmě v našem chrámu na Náměstí Míru. V rámci Svatováclavských slavností vystupuji 18. září v Týnském chrámu, kde uvedu mj. neznámé Preludium barokního týnského varhaníka Josefa Segera, které jsem našel v historickém fondu archívu pražské konzervatoře (je to velice efektní a krásná věc) a jedno naprosto neznámé preludium od Jana Křtitele Kuchaře: materiál je opis z 19. století, takže jeho autorství na 100 % nezaručuje, ale podle faktury soudím, že Kuchařovo dílo to je.

A ze zajímavých akcí v příštím roce bych rád ještě upozornil například na koncert 16. ledna ve Smetanově síni, kde v novodobé premiéře provedu s Bohumilem Kulínským velký třívětý romantický Koncert pro varhany a orchestr Josefa Kličky, slavného českého virtuóza a pedagoga. Varhanní part je skutečně koncertantní, se sólovou expozicí a kadencí, a vyznívá virtuózně, jak má v koncertu být.

Na úvod jste řekl, že každé varhany jsou osobnost. Tedy i člověk, který k nim přijde, by měl být a domnívám se, že je osobnost. Jak potom setkání těchto dvou osobností probíhá?

Jako s lidmi! To, co nakonec z varhan zazní, záleží na tom, jak si varhaník s nástrojem rozumí, jestli dokáže naslouchat tomu, co varhany chtějí a přimět je k tomu, aby vyjádřily, co chce on.

6. Umělecká činnost

Jako své povolání cítím koncertní umění a měl jsem to štěstí, že jsem mohl provést hodně koncertů na opravdu zajímavých místech a na krásných varhanách. Kromě atmosféry, kde vládne hudba jako pravdivý obraz ráje, mám rád nekonečnou a pestrou různost nástrojů, které často překvapí, a s nimiž se musím za pár hodin naučit zacházet. Varhany jsou jako lidé – mají společné vlastnosti, ale jsou každé tak úplně jiné... Je těžké vybrat ze stovek koncertů ty, které jsou „nejvýznamnější“. Některé jsou významné jen pro mě, třeba proto, že se „povedl“ den, dobře se mi hrálo, nástroj byl inspirativní, krajina kolem kostela nádherná a získal jsem nové přátele... Často si rád zahraji i s amatéry, třeba na nějaké benefici. Někdy takový koncert „mimo reflektory“ znamená mnoho, třeba proto, že se díky němu zachrání varhany v zoufalém stavu. Některý koncert ocenila kritika a některý byl třeba na velmi významném festivalu. Výběr míst by mohl vypadat i jinak a nevím, jak bych zdokumentoval jejich závažnost. Myslím, že význam koncertu už je většinou prokázán tím, jaká instituce ho organizovala. Jsem přesvědčen, že sólové vystoupení např. na půdě České filharmonie nebo třeba v katedrále v Chartres je kvalifikací samo o sobě. Proto ponechám seznam, jenž je součástí Přehledu umělecké činnosti, bez komentáře a zde doplním pro ilustraci jen některé z koncertů.

1994 Riva del Garda (Itálie), recitál

Jeden z prvních zahraničních recitálů jsem hrál v krásném městečku na břehu jezera Garda v Itálii. Byl jsem tam pozván na základě vítězství v soutěži Pražského jara. Originál tehdejší kritiky už bohužel nelze dohledat, ale snad je dost výmluvný alespoň její titulek (v originálu samozřejmě italsky): „...Pavel Černý čaroval na Musice-Rivě“ (festival Musica-Riva del Garda, Itálie, 19. 7. 1994)

Program koncertu:

Concerto di benvenuto ai partecipanti dei corsi Concorso Internazionale "Primavera di Praga" 1994. Organo Pavel Cerny in collaborazione con il Maestro Roger Bobo, tuba solista e con l'European tuba Octet

J.S. BACH - Passacaglia in do minore BWV 582 per organo, D. ŠOSTAKOVIČ - *Adagio* dal Balletto "The Limpid Stream" per tuba e organo (arr. Roger Bobo), M. REGER - Fantasia e Fuga su B-A-C-H op. 46, J. STEVENS - "Adagio" per ensemble di tube, J. STEVENS - "The Liberation of Sisyphus" per tuba con ensemble di tube

1995 Česká filharmonie, Rudolfinum, recitál

Taktéž na základě vítězství na pražském jaru jsem byl pozván, abych v české filharmonii vystoupil v prestižním cyklu varhanní pondělky. Tento koncert byl spojen se zkušeností překážek, které mohou člověku zkomplikovat plány. Čtyři měsíce před koncertem jsem si komplikovaně zlomil kotník a sádru mi sundali

teprve dva měsíce před koncertem. Byl jsem zděšen tím, že noha byla úplně nepohyblivá. Navíc jsem ve skladbě Miloše Sokoly, kterou jsem studoval úplně nově, měl hrát velmi virtuózní pedálové sólo. Vše jsem nakonec zvládl, ale vyzkoušel jsem si, do jakého stresu se někdy koncertní umělec může dostat. A rozhodně to nebylo naposledy. Každý hudebník ví, že v koncertním provozu takové situace nastávají a musí být na ně zvyklý. To učím i své žáky. Program koncertu v Rudolfinu, svatostánku českých hudebníků, byl tento:

J. S. BACH: Preludium a fuga Es dur BWV 552, „O Mensch, bewein dein Sünde groß“ BWV 622, Trio G dur. BWV 1027a, F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Sonáta A dur, C. FRANCK: Chorál E dur, J. ROPEK: Partita „Adoro te devote“, M. KABELÁČ: Fantasia d moll, S. KARG-ELERT: Ave Maria, M. SOKOLA: Passacaglia quasi toccata B - A - C - H

2000 Praha, Smetanova síň, recitál

Smetanova síň je pro hudebníky taktéž prestižní pódium, ale pro varhaníky jsou tam navíc historické varhany, které jsou zrestaurovány do původního stavu z roku 1912. Je radost na ně hrát romantickou literaturu. Tehdejší kritika můj koncert zhodnotila takto:

Časopis Harmonie duben 2000, Němečtí romantikové ve Smetanově síni

Lucie Chvátilová

Díky rekonstrukci Steckerových varhan z roku 1912 ve Smetanově síni Obecního domu se sem z kostela sv. Jakuba přesunul abonentní cyklus varhanních recitálů Fok. Třetí koncert této řady patřil mladému varhaníkovi, absolventu AMU ve třídě doc. Jaroslava Tůmy a vítězi mezinárodních varhanních soutěží Pražského jara a v Ljublani, držiteli mnohých českých i zahraničních prestižních cen, Pavlovi Černému. Jak již vyplývá z jeho zaměření na historické varhany, jejich záchranu i správné používání, do programu svého koncertu zahrnul repertoár stylově odpovídající stáří i místu vzniku „repre“ nástroje. Zazněly tedy skladby německého romantismu, přesněji druhé poloviny 19. a prvních desetiletí 20. století. Autoři zde uvedení patří k nejvýznamnějším varhanním tvůrcům své doby, byť někteří z nich již pro nedostatek jiných, častěji uváděných děl upadly v zapomnění. Jedním z takových je Joseph Gabriel von Rheinberger, z jehož tvorby Černý provedl tři z *Charakteristických kusů op. 156* a *Finale* z cyklu *Miscellanea miscellania op. 174*. Následovaly čtyři skvostné *Chorální přede hry op. 122* Johanna Brahmsa a od stejného autora historizující, mistrovsky vypracované *Preludium a Fuga a-moll*. Mezi méně známá jména patří rovněž zástupce mladší generace Sigfrid Karg-Elert, z jehož díla Pavel Černý vybral pro oživení *Improvizaci na anglický chorál „Nearer, my God, to Thee!“*, jenž zazněl mj. v podání kapely na palubě parníku Titanic ve chvíli jeho nezvratné cesty pod mořskou hladinu. V monumentální skladbě, velice působivé zvláště při znalosti tohoto kontextu, využil Černý možnosti varhan Obecního domu bezesbytku. Závěr koncertu pak patřil pozdnímu romantikovi Maxu Regerovi a jeho historizující fantazii op. 52 *„Wachet auf, ruft uns die Stimme“*.

Třicetiletý Pavel Černý se zaplněné Smetanově síni představil jako vyzrálý interpret, který má naprosto přesnou představu o každé skladbě i jejím provedení pomocí prostředků nabízených nástrojem. Je invenční v registraci i v ovládání dynamických možností varhan. Po technické stránce je naprosto suverénní, jeho artikulace i frázování jsou jasné a vycházejí, stejně jako skladby samotné, z polyfonických principů německého pozdního baroka. Patří mu rovněž dík za poučné repertoárové vybočení z okruhu často hraných romantiků k neznámým, třebaže ne vždy stejně kvalitním autorům. Zmíněné interpretovy přednosti značně podpořily některé posлуhačsky méně zajímavé kompozice, ty kvalitní kusy se zase tím více zaskvěly. Pavel Černý tímto koncertem potvrdil své již ustálené místo mezi špičkou našich a - troufám si tvrdit - i evropských varhaníků.

2002 Praha, Smetanova síň, sólista s doprovodem orchestru Fok

Když mě jednatelství FOK oslovilo, abych dal návrh na provedení díla pro varhany a orchestr, využil jsem této jedinečné příležitosti ke znovuzkříšení jednoho z největších varhanních koncertů vůbec: Koncertu d-moll Josefa Klíčky. Skvělou souhrou okolností bylo to, že právě ve Smetanově síni sám Klíčka svůj koncert premiéroval.

Program koncertu: 4. abonentní koncert Symfonického cyklu B

SYMFONICKÝ ORCHESTR HL. M. PRAHY FOK

Dirigent: Bohumil Kulínský, sólisté: Pavel Černý – *varhany*, Zdena Kloubová – *soprán*, Marta Beňáčková – *alt*, Valentin Prolat – *tenor*, Peter Mikuláš – *bas*, PRAŽSKÝ FILHARMONICKÝ SBOR, Sbormistr: Jaroslav Brych
IGOR STRAVINSKIJ (1882-1971), Hra v karty 4- balet o třech částech,
JOSEF KLIČKA (1855-1937), Koncert pro varhany a orchestr d moll op. 40 (*novodobá premiéra*), GIOACCHINO ROSSINI (1792 - 1868), Stahat mater pro sóla, smíšený sbor a orchestr *Introduzione (Stahat mater dolorosa)*, Aria (*Cujus animam gementem*)

„Sólista Pavel Černý přistoupil k novodobému vzkříšení zapomenuté koncertantní krece...s upřímným zápalem...s fantazijním nadhledem. Spontánně si pohrával s jeho šťavnatými rejstříky...cítil přesvědčivě rytmicky a všem exponovaným tématům...dokázal dát na varhanách pozoruhodnou vláčnost. ...velmi zajímavý moment Černého interpretačního stylu – i rychlé partie jako by v jeho podání zpívaly.“ (**časopis Hudební rozhledy 3/2002**).

2003 Morioka, Matsudo, Tokyo, Nigata, Yokohama, Hamamatsu (Japonsko), sólista a člen Czech Philharmonic Collegium, Gabriela Demeterová – housle

Gabriela Demeterová mě oslovila jako sólistů a komorního hráče ke spolupráci na turné v Japonsku a od té doby jsem s ní vícekrát vystupoval ať v duu nebo jako

hráč kontinua v jejím souboru. Atmosféra v sálech, kde publikum běžně čítalo stovky až 2000 posluchačů, byla těžko popsatelná. K tomu jako varhaník přičítám ty nejlepší moderní nástroje, se kterými se lze setkat. Japonci na mě také zapůsobili svým decentním vystupováním, inteligentní organizovaností a rychlovlaky.

2006 Havana (Kuba), katedrála, recitál

Velice speciálním projektem byl recitál v havanské katedrále na pozvání české ambasády. Celkové dojmy a místní podmínky se těžko dají popsat. S jistotou mohu říct, že to byl zcela pionýrský počín a kubánský stát se do poslední chvíle snažil koncertu zabránit. Nikdy bych při koncertu nezasedl za digitální varhany, ale v tomto případě šlo o něco úplně jiného. Později naše činnost vyústila v opravu varhan v klášteře v Santiago de Cuba, kterou jsem ve spolupráci s varhanářem Janem Otcovským sám provedl. Tam už se o nás zajímala i tajná policie. Připomněl jsem si léta naší nesvobody.

2006 Smetanova Litomyšl

V Litomyšli jsem vystoupil jako sólista při provedení 8. Symfonie Miloslava Kabeláče. Bylo to pro mě silným zážitkem nejen profesním, ale i emocionálním. Publikum bylo touto naléhavou hudbou doslova otřeseno, tak jako já sám. Atmosféra to byla nepopsatelná. Z hlediska řemesla to pro mě byl jeden ze křtů ohněm. K souboru jsem seděl zády asi 30 metrů vzdálen, dostal jsem alespoň ještě sluchátka. Jako Varhaník sice vím, o kolik "napřed" je nutné hrát, ale Kabeláč opravdu není Brixl. Skutečně jsem si oddechl a užil si hudbu, až když jsem slyšel hotovou nahrávku. V tom je jedno specifikum varhanního řemesla: že pro výsledek, tak jak má být, se někdy musí vynaložit velké úsilí, o kterém nikdo nemá tušení.

Program: Sobota 17. červen 2006, 14:00 hodin, Chrám Povýšení sv. Kříže

Houston Bright: Te Deum laudamus, Javier Busto: Ave Maria,
Pavel Grigorijevič Česnokov: "Blažen muž...", Jan Křtitel Kuchař: Fantasie d-moll,
W. A. Mozart: Fantasie f-moll, KV 608, Miloslav Kabeláč: Symfonie č. VIII
"Antifony", op. 54. Pavel Černý – varhany, Jana Sibera – soprán, Stanislav
Beňačka – bas, Pavel Polívka, Daniel Mikolášek, Miroslav Kejmar, Jiří Krob, Jiří
Svoboda, Ivan Hoznedr - soubor bicích nástrojů, Slovenský filharmonický sbor,
Dirigent Jaroslav Brych

2008 Houston (USA), Christ the King Lutheran Church, recitál

V duchu hesla "Kdo nebyl v Americe, jako by nebyl" jsem byl potěšen, že jsem byl pozván do Houstonu. Paradoxem bylo, že v této farnosti stojí varhany severoněmeckého typu od amerického varhanáře. Poznal jsem tam ale ještě řadu varhan „amerického“ typu, důkladně jsem je prostudoval i zevnitř a byla to pro mě velice zajímavá zkušenost. Koncert byl velice hojně navštíven. Program byl na téma "Old organmusic in Bohemia and around"

2011 Praha Smetanova síň – sólista, dir. Jiří Kout, C. Saint-Saens 3. symf.

Další moc pěknou akcí s FOK bylo provedení sólového partu v Saint-Saënsově symfonii. Spolupráce s panem dirigentem Koutem byla výjimečná. Pan Kout je sám vystudovaným varhaníkem a s takhle kompetentním přístupem se často nesečkávám. Angažmá s dirigentem takového významu je vizitkou, ale bohužel se na koncert nevyskytly větší ohlasy. Mohu jen vzpomenout na kolegy z FOK, kteří ještě nějakou dobu po koncertě pozitivně komentovali mé působení u varhan. Pro mě je to víc (omlouvám se), než otištěná kritika.

2014 Faro (Portugalsko) recitál

Někdy se naskytne příležitost vystoupit v zemi, kde se varhany velmi liší od našeho středoevropského typu. Vhodná literatura, rejstříkování a vůbec technika hry jsou tak jiné, že to vyžaduje delší adaptaci a předchozí zkušenost. Ať už jde o Francii, Itálii, Španělsko nebo v tomto případě Portugalsko, vždy jsou staré nástroje stvořené pro zcela jinou hudbu. Je to tak odlišné, jako kdyby řidič střídal automobil, tahač, traktor, motocykl, autobus s řízením vpravo a tank.

Koncert byl takto anoncován: Organista checo Pavel Černý encerra Festival de Órgão em Faro. O organista, pedagogo e organólogo checo Pavel Černý apresenta na Igreja da Sé, no próximo sábado 29 novembro às 21h30, um concerto sob o tema da música europeia no tempo dos governantes Habsburgo. Este concerto é oferecido pelo Consulado Honorário da República Checa em Faro. Pavel Černý formou-se no Conservatório e na Academia de Belas Artes de Praga e é presença habitual nos palcos da República Checa. Atua frequentemente noutros países europeus, EUA, Japão, Brasil, África e Cuba.

<https://www.algarveprimeiro.com/d/organista-checo-pavel-cernyacute-encerra-festival-de-oacutergatildeo-em-faro/6194-1>

Program: Varhanní hudba v habsburských državách

Jakob Hassler - Toccata IV. Toni; Carolus Luython - Fantasia in F; Jacobus Handl-Gallus - Heroes, pugnate viri fortissimo; Johann Caspar Kerll - Capriccio sopra il Cucu; Georg Muffat - Toccata duodecima et ultima; Girolamo Frescobaldi - Toccata per l' Elevazione; Bernardo Pasquini - Canzone francese (Nº 7); Jan Pieterszoon Sweelinck - Fantasia Echo; Abraham van den Kerckhoven - Fantasia in c; Juan Bautista Cabanilles - Tiento Llano 2º tono; Pablo Bruna - Pange lingua; Antonio Correa de Braga (?? - ??) - Batalha de 6º Tom

2015 Kuks, Hudební léto, recitál s Jaroslavem Halířem

Mým častým hudebním partnerem je skvělý Jaroslav Halíř, 1. trumpetista České filharmonie. Tentokrát to bylo za dozoru Jaroslavova šéfa.

„Na poměry nevelkého hospitálního kostela početné posluchačstvo – mezi nímž nechyběl ani šéfdirigent a umělecký ředitel České filharmonie Jiří Bělohlávek, který letošní ročník zaštiťuje – si přišlo vyslechnout dvojici Jaroslav Halíř (trubka) a Pavel Černý (varhany). Úvodní *Preludium Es dur* BWV 552a Johanna Sebastiana Bacha bylo skvělým, po interpretační stránce velmi jasně vystavěným a jistým vstupem do programu večera... Krásný, sonorní zvuk Halířova nástroje se ve skvělé souhře doslova ladně prolínal s varhanním doprovodem **Pavla Černého**, který následně přednesl Lisztovo mohutné *Preludium a fuga na B-A-C-H*. Toto místy až impresionistické dílo, jehož druhou verzi skladatel dokončil v roce 1870, plně technicky velmi obtížných míst Černý zahrál s potřebnou dravostí a technickou jistotou; jeho podání taktéž nechybělo potřebné napětí, které po celou dobu směrem k závěru neustále kulminovalo a dalo krásně vyniknout závěru fugy...“
Operaplus.cz, recenze 26.07.2015

2015 Brno, jezuitský kostel, Filharmonie Brno - Komorní cyklus Spolku přátel hudby, Bachovský recitál

Skladby Johanna Sebastiana Bacha jsou základem varhanního umění. Proto je výzvou i radostí zároveň zahrát recitál z jeho děl. Obvykle takové koncerty velmi sleduje hudební veřejnost a má vysoká očekávání. V Brně jsem měl možnost hrát Bacha na nové varhany ze švýcarské dílny Mathis v kostele u jezuitů.

Program:

Johann Sebastian Bach (1685 – 1750): *Preludium Es-dur* BWV 545a, Chorální zpracování „*Liebster Jesu, wir sind hier*“ BWV 731, Chorální zpracování „*Wachet auf, ruft uns die Stimme*“ BWV 645, *Concerto C-dur* BWV 595 podle 1. věty Koncertu od Johanna Ersta, prince sasko-výmarského, *Canzona* BWV 588, *Partita* na chorál „*Sei gegrüßet, Jesu gütig*“ BWV 768, *Largo* ze sonáty c-moll BWV 526, *Fuga Es-dur* BWV 545b

casopisharmonie.cz, kritika, 18.5.2015 – „Bach ve skvělém podání varhaníka Pavla Černého“

Jana Slimáčková Michálková

Spolek přátel hudby při Filharmonii Brno přispěl k letošnímu 330. výročí narození Johanna Sebastiana hned dvěma recitály – 21. dubna to byl klavírní koncert Jana Jiraského, docenta HF JAMU, s prvním dílem Dobře temperovaného klavíru, a 5. května varhanní koncert Pavla Černého, pedagoga hudebních fakult JAMU a AMU. Tento večer byl osmým, tedy posledním abonentním koncertem cyklu Spolku přátel hudby a uskutečnil se za podpory statutárního města Brna. Mladě vypadající čtyřicátník **Pavel Černý** vystoupil před brněnským publikem už víckrát, dokonce hrál před rokem na první bohoslužbě na nově postavené varhany švýcarské firmy Matthis v jezuitském chrámu Nanebevzetí P. Marie. Čistě bachovský večer přilákal velké množství lidí, kostel byl zcela zaplněn včetně presbytáře (kolem 400 lidí). Program byl koncipován promyšleně. Rámovaly ho *Preludium a fuga Es dur* BWV 552 tak, jak byly publikovány na úvod a závěr třetího dílu Klavírních cvičení

roku 1739. Dále vhodně dramaturgicky řadil vedle sebe známé i málo prováděné skladby odlišných forem, chorální přede hry, koncert, canzonu, partitu, pomalou větu z triové sonáty (ta jediná tam podle mého názoru snad ani být nemusela), některé vycházely ze severoněmeckých tradic, jiné nesly znaky italské či francouzské. Vrchol večera představovaly skladby první a poslední – jmenované *Preludium a fuga Es dur*, podané bravurně, monumentálně, sytým až masivním zvukem (s šestnáctistopým rejstříkem v manuálu), v preludiu s nepřeháněným, ale uměřeným tečkováním, třetí díl fugy byl na můj vkus v rychlejším tempu. Dvě známé chorální přede hry *Liebster Jesu, wir sind hier* BWV 731 a *Wachet auf, ruft uns die Stimme* BWV 645 přednesl Pavel Černý zpěvně, s improvizovaným zdobením. *Koncert C dur* BWV 595 činil téměř dojem smyčcového ansámblu, byl svižný a radostného výrazu. *Canzona* BWV 588 zněla téměř „vokálně“ v osmistopém zvuku, jakoby se vracela do starších dob. Těžištěm programu byla rozsáhlá *Partita na Sei gegrüßet, Jesu gütig* BWV 768, téma a jedenáct variací na luteránskou píseň. Varhany Pavlu Černému pod rukama téměř dýchaly, hrál mimořádně muzikálně, s bohatou artikulací, zřetelným frázováním, s jasnou interpretační představou, nikoli jednotvárně, třeba tzv. historicky poučeně, ale stylově a přitom moderně a ukázal tak, že v interpretaci je mnoho možností. Především ale znovu potvrdil vynikající zvukové kvality Matthisových varhan, tento varhaník totiž skvěle registroval. Nebyl puritánský, tedy nehledal zvuk Bachových varhan (ostatně on ani nebyl spokojen s nástroji, které měl k dispozici), ale představil se jako interpret 21. století, který má k dispozici řadu poznatků o barokní hudbě a který zároveň hraje pro posluchače své doby, sáhl jak po tradičních, tak po méně obvyklých kombinacích, skoro romanticky zabarvených. Přídavkem byla nejslavnější varhanní skladba *Toccat a fuga d moll* BWV 565, ale v cembalové verzi, tedy nezvykle v komornějším zvuku, s arpeggii, jiným zdobením, jimiž se varhaník snažil přiblížit cembalové interpretaci.

<https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/bach-ve-skvelem-podani-varhanika-pavla-cerneho.html>

2017 Frýdek-Místek – festival Souznění

Radek Baborák – lesní roh, Martina Bačová – housle, Hana Baboráková – violoncello, Pavel Černý – varhany

Některé příležitosti ke skvělé spolupráci přicházejí zcela nečekaně: Aleš Bárta mě požádal, abych ho kvůli zdravotním důvodům zastoupil na koncertě s Radkem Baborákem. Jméno Radka Baboráka je zárukou výjimečnosti. Dle jejich úsudku jsem byl v tu chvíli jediný, kdo se toho mohl zhostit. Háček byl v tom, že koncert byl asi za týden a měl jsem na něm hrát speciální repertoár: kromě sólových skladeb a běžné komořiny jsme hráli úpravu části Brucknerovy symfonie a koledy Miloše Boka. Oba party jsou velmi náročné z hlediska souhry, rejstříkování a hlavně po technické stránce. Bokovy party jsou obvykle klavírně virtuózní a sám mě od tohoto vystoupení zrazoval. Nakonec byl s nahrávkou z koncertu spokojen.

2019 Filharmonie Hradec Králové, premiéra – Josef Vodák – Koncert pro varhany, sólista, dirigent Zdeněk Klouda

Každá premiéra díla je zajímavou zkušeností. Tak tomu bylo i u koncertu s orchestrem Josefa Vodáka. Bohužel mě oslovili docela pozdě - na nastudování jsem měl asi jen tři týdny. Kritika ale koncert zhodnotila pozitivně:

KlasikaPlus.cz – portál o klasické hudbě, 22. 2. 2019 – „V Hradci Králové zněla hudba neústupných a nešťastných skladatelů“

Jan Hocek

Díky Filharmonii Hradec Králové se mohla uskutečnit světová premiéra Varhanního koncertu Josefa Vodáka. Stalo se tak 21. února 2019 v beznadějně vyprodaném sále po neuvěřitelných 36 letech od zkomponování! Bohužel se toho autor již nedožil, zemřel vloni 13. prosince. Program Varhanního koncertu byl postaven na dvou rozdílných částech. V první půli zazněla již zmíněná světová premiéra soudobého autora, v té druhé Filharmonie Hradec Králové s dirigentem Zdeňkem Kloudou a hostujícími sólisty provedla Stabat Mater pro sóla, smíšený sbor a orchestr Jakuba Jana Ryby z roku 1805. Avšak ona rozdílnost sejevila jen na první poslech. Obě díla, byť přes hlubokou časovou propast, shodně rezonovala svojí barevností, emocionalitou a naléhavostí sdělení. Oba skladatele koneckonců spojovala umělecká neústupnost navzdory nepřízni osudu... Josef Vodák (roč. 1927) patřil k velkým nadějím naší poválečné hudby. Byl ale obviněn z formalismu a nemohl dokončit ani absolutorium AMU ve třídě Pavla Bořkovce. Skladatelská kariéra tak skončila dřív, než vůbec začala; pak pracoval jako hudební režisér a po emigraci do USA v roce 1968 přijal místo varhaníka v Seattlu. A tam také vznikl jeho Varhanní koncert, do kterého promítl zkušenosti utečence, dnes tolik aktuální. Třívětá kompozice naplno těží z barev orchestru a sólového nástroje, ale zřídka je staví proti sobě. Filharmonie Hradec Králové hrála s razancí a ponorem, s obrovským nasazením, s vyrovnaným zvukem všech sekcí. Varhaník Pavel Černý nezklamal; dokázal, že patří k evropské špičce. V první části (Allegro moderato) docházelo přímo k lahodnému souzvuku, a to až chorálové síly, stejně tak ke kontrapunktickým sazбám bezmála až barokním, střídaným ostrými střety s početným arzenálem bicích (sedm hráčů!) či naopak podtrženým basovým varhanním dronem. Když pak varhany osaměly, jejich zvuk byl majestátný, nadpozemsky krásný. Druhá věta (Andante con moto) byla sycena kontrastními plochami lyrických smyčců, dramatických varhan, vzkypělých bicích a žesťů. Třetí, závěrečná část se vyznačovala vypjatostí, třaskala napětím, prudce gradovala. Po hrozící erupci bicích pak přišel výbuch varhan, ale ten již zněl oslavně. Hudba a lidský duch vždy vítězí, naděje trvá... (...) Závěrečné ovace vestoje si protagonisté rozhodně zasloužili. I když je to dnes tak trochu módní reakce publika, v tomto případě jsem povstal i já. Domnívám se, že čím více bude okolo nás balastu (a nejen toho uměleckého), tím proklamativněji budeme oceňovat jakoukoli kvalitu...

<https://www.klasikaplus.cz/reflexe-2/item/962-v-hradci-kralove-znela-hudba-neustupnych-a-nestastnych-skladatelu>

7. Nahrávky

Interpretačním umění patří v dnešní době nerozlučně i nahrávací činnost. V mém případě to byla CD a rozhlasové a televizní dokumenty. Zvláštní kategorií byly nahrávky českých historických varhan, které dlouhodobě realizoval Český rozhlas díky redaktoru Radku Rejškovi. Měl jsem tak možnost natočit vícero nástrojů, které mám rád a zároveň jsem na nich mohl realizovat vše, co jsem se naučil v oblasti stylové a historicky poučené interpretace.

CD (výběr):

„Bezno“ - sólový recitál z děl českých barokních mistrů na historickém nástroji v Bezně, vydal městys Bezno, 2008

Nahrávka na překrásných a roztomilých barokních varhan v Městečku Bezno je mojí srdeční záležitostí. Zde jsem se snažil na průřezu české barokní tvorby zdokumentovat nejen její vývoj, ale také co nejvíce využít všech barevných možností nástroje. Reakce mých kolegů na CD je vesměs příznivá, ale prozatím žádná recenze napsána nebyla.

„Laudetur Jesus Christus“ B. M. Černoorský (Hipocondria ensemble a Societas incognitorum, Černý), Arta Production (Praha) 2005

Na tomto CD jsem přispěl Černoorského varhanními skladbami, dvě z nich jsem jako historické torzo dokončil. Kvůli specifickému středotónovému ladění jsem zvolil nejstarší nástroj v naší republice - v městečku Smečno. Za nahrávku jsme obdrželi prestižní ocenění kritiků francouzského časopisu Diapason.

Monteverdi, Byrd (Duodena cantitans, Daněk, Černý, Wagner), Supraphon (Praha) 1998

Petr Daněk je přední český muzikolog a odborník na renesanci. Rád uvádí své objevy do života. Jeho tehdejší soubor představil skladby vrcholné renesance. Velice podnětná byla pro mě spolupráce s předčasně zesnulým gambistou Petrem Wagnerem. Obohacující byla pro mě také problematika continua v renesanční hudbě.

Organa Antiqua Bohemica (36 nahrávek historických varhan (Černý, van Dijk, Golonka, van Houten, Jansen, Kamp, Leenders, Poruba, Raas, Rost, van Sleuwen, Stok, Tůma, Werheggen), Lindenberg productions (Rotterdam - NL) 1998)

Jedním z největších projektů, kde jsem mohl uplatnit své všestranné znalosti, bylo natáčení rozhlasu KRO v koprodukcii se světovým rozhlasem RN (NL) 52 historických varhan v Čechách v roce 1995-6. Až s odstupem času si uvědomuji výjimečný rozsah tohoto projektu, u nás bezprecedentní. Nejprve jsme učinili výběr ze 120 nástrojů, při realizaci jsem se podílel se na produkci, asistenci varhanářům, hudební režii a část nástrojů sám natočil jako varhaník. Z tohoto souboru vyšel výběr nahrávek na 6 CD.

Romantische Orgeln V (Černý, Rost), Thorofon (Hannover – D) 1998

Martin Rost mě přizval do své série nahrávek romantických varhan a ve Vyšším Brodě jsme natočili 5. díl. Na tomto CD jsme představili všechny stěžejní skladby pro čtyři ruce a čtyři nohy. Tuto nahrávku si sami kritici "Schalplattenkritik" vybrali k posouzení a udělili jí cenu The best of audiophile 98´.

Jiří Ropek, composer and organist (Černý, Kalfus, Kibbie, Pavlík, Ropek, Scott, Pražský filharmonický sbor a komorní orchestr, Pražští žesťoví sólisté), Multisonic (Praha) 1995

Mým oblíbeným skladatelem je varhaník Jiří Ropek. Proto jsem s radostí přijal nabídku podílet se na jeho profilovém CD. Dostal jsem se ještě jako student do noblesní společnosti světových varhaníků a našich předních souborů.

Jaroslav Halíř – trumpet (Černý, Halíř, Maryška, Nauš, Němec, Šatava, Vajo, Vobořil, Wiesner, Česká státní filharmonie Brno, Svárovský, Čeští komorní sólisté), Panton (Praha) 1995

Jaroslav Halíř mě jako vycházející hvězda přizval k natáčení svého profilového CD. Tím se započala umělecká spolupráce, která trvá dodnes a zavedla nás na koncerty a turné jak u nás, tak v zahraničí. Jaroslav Halíř je první trumpetista České filharmonie a jeden z našich nejlepších sólotrumpetistů.

Rozhlasové a televizní nahrávky:

Český rozhlas: Mým debutem byla nahrávka mj. Bachových skladeb v evangelickém kostele U Klimenta v Praze. Ještě jako student, zvyklý být připraven raději na 200%, jsem si vydobyl respekt techniků nahrávacího týmu tím, že jsem Bacha zahrál jednou a pak mě pan režisér vyzval k ještě jednomu pokusu (aby se ukázalo, jestli je ve mně něco více), vše jsem zahrál bez nutnosti stříhu a šlo se domů. Od té doby jsem byl v rozhlasu častým hostem jak na pódiiích live, tak studiově u historických varhan. Live nahrávky recitálů byly např. Janáčkův máj 2012, Pražské jaro 2011 (duo s M. Rostem) a 1998, Smetanova Litomyšl 2011 (s Octopus pragensis), na Mezinárodním hudebním festivalu v Českém Krumlově 2005, v Praze ve Smetanově síni (cyklus FOK) a další doplňují mou nahrávací činnost. Někdy jde o náročnou a vyčerpávající záležitost. Není výjimkou, že v den natáčení koncertu se ještě intenzivně zkouší s orchestrem a ještě je potřeba po zkoušce udělat poslední korekce rejstříkování. Není neobvyklé, že ještě než začne koncert, mám za sebou i více, jak 5 hodin zkoušení. V té souvislosti se musím usmívat, jak benevolentní jsou názory některých mých kolegů na varhanních odděleních. Například v Brně jsem byl považován za krutého člověka, když jsem neviděl problém, aby žák zahrál dopoledne 30 minutovou zkoušku a večer 60 minutový koncert. Své žáky připravuji raději na situace výše popsané, protože TO je realita.

Uskutečnil jsem řadu nahrávek pro sérii historických varhan (Praha, Velvary, Děčín, Terezín, Osek u Duchcova, Cerekvice nad Loučnou, Bohuňovice, Chlumeck u

Chabařovic, Choceň a další) a byly často vysílány na stanici Vltava. Celá kolekce, na které se podílí více českých varhaníků, je jedinečným souborem, který dokumentuje obrovské bohatství českých historických varhan. Mám rád objevování skrytých skvostů a pohodovou spolupráci při natáčení. To přesně pro mě splňuje série historických varhan Českého rozhlasu. Škoda, že dnes je z ekonomických důvodů téměř zrušená.

Slovenský rozhlas: Přímý přenos a záznam varhanního matiné „Pod pyramidou“ je na Slovensku prestižní záležitostí. Celá atmosféra nasvíceného sálu, vstupy moderátorky a četné publikum dotvářejí zdravé napětí, které mě nabuzuje k lepšímu výkonu. Nahrávky jsou pak šířeny mezinárodní rozhlasovou sítí EBU.

Deutsche Welle Köln: Musikalische Talente Europas II. 1993 (live - závěrečný koncert mistrovských kursů Hudební akademie Bonn) byla nejspíš moje první zkušenost s live nahrávkou. Bylo to také jedno z mých prvních setkání s vynikajícím moderním nástrojem, který citlivě reagoval na úhoz, artikulaci...

Česká televize: Křesťanský magazín 2019, Ta naše povaha česká 2009, Terra musica – po stopách B. M. Černoohorského 2004, Nedělní ráno 1999, přímý přenos „Setkání kláves“ 1994 a další dokumenty se často týkaly osudu našich historických varhan. S o to větším zaujetím jsem všechna natáčení připravoval, protože televize má potenciál oslovit veřejnost, a její povědomí hraje roli i při získávání prostředků na záchranu varhan.

Autorské pořady: Český rozhlas: Musica Antiqua - Bachovské varhany I – IV 2011, radio Proglas: 2x čtyřdílný seriál o varhanách 2004, 2009. V obou případech se jednalo o autorské pořady, které mají laické publikum poučit o varhanách, ale zároveň popularizovat varhany jako takové. Velmi pracné, ale užitečné, bylo psaní pořadů, u kterého jsem si znovu uvědomil mnoho souvislostí, ale neztrácel ze zřetele posluchače, kterého jsem se vždy snažil zaujmout.

8. Pedagogická činnost

Arcidiecézní moderátor duchovní hudby s výukou varhanního kursu

Inhed po ukončení studia v r. 1997 jsem začal s vyučováním chrámových varhaníků při arcibiskupství pražském. Měl jsem na starosti jejich přípravou k liturgické hře, což obnášelo jednak techniku hry na varhany, ale také improvizaci a potřebné základy teorie. Za téměř 10 let působení v tomto kurzu jsem získal cenné zkušenosti, které jsem pak využil při konkurzu na Janáčkovu akademii múzických umění v Brně. Tři z absolventů tohoto kurzu se rozhodli varhany studovat - v jednom případě konzervatoř a ve dvou případech se z nich stali úspěšní absolventi naší HAMU. Nejvíce se mi u žáků tohoto kurzu líbil jejich velký zájem o varhany. Někteří z nich získali ceny na soutěži v Opavě. Kurs jsem vedl do r. 2006.

Výuka na HAMU a JAMU

Má činnost na vysokých školách začala na základě vítězství v konkurzu v roce 2006 nejprve na JAMU a o rok později i na HAMU. Svě žáky se snažím připravit na praxi, jak jsem ji poznal já. To znamená být připraven na všechny typy nástrojů, které nás mohou potkat a nezanedbávat komorní hru. Varhaníci mají specifickou roli v tom, že zastávají nejrůznější úkoly, které vyžadují pohotovost. Jsem přesvědčen že zvládnutí velkého repertoáru na moderních koncertních varhanách samo o sobě dnes nestačí. Je třeba být připraven na nejrůznější pobídky a role. Myslím, že to není jen můj subjektivní názor, takto vnímám realitu. Myslím si, že tato cesta může vést k úspěchu. Dokumentoval bych to několika absolventy, kteří jako varhaníci zastávají významné posty. Svého času Michal Hanuš titulárním varhaníkem u svaté Barbory v Kutné Hoře, Ondřej Valenta titulárním varhaníkem na Vyšehradě, Aleš Nosek dómským varhaníkem v Plzni, Ludmila Macková, varhanice katedrály v Českých Budějovicích, Ondřej Horňas čile rozvíjí svou koncertní činnost v USA, a další. Krátce řečeno, mou snahou je, aby se absolventi především dobře uplatnili. Na obou školách působím nepřetržitě dodnes.

Kurz kreativity a improvizace – přednášky a dílny pro učitele ZUŠ od r. 2019

V současné době mi leží na srdci téma propojení teorie a praxe. Kořeny nedostatků spatřuji již v nejnižších školských stupních. Proto jsem se zapojil do projektu vzdělávání učitelů základních uměleckých škol v improvizaci. V zahraničí je improvizace považovaná za stejně důležitou disciplínu, jako hra literatury, a i u nás tento trend sílí. Na dobrých příkladech v zahraničí vidím, jak blahodárny vliv má improvizace i na samotnou hru literatury. Varhanní umění v sobě teoretický i praktický potenciál stále má a myslím si, že bychom toto dědictví našich předků měli uchovat.

Poroty soutěží

Pro můj přehled o dění na školách v zahraničí a sledování interpretačních trendů nastupující generace je má dosavadní účast v porotách soutěží zásadním zdrojem informací. Kromě toho jsem měl možnost profesně zintenzivnit kontakty z kolegy ze zahraničí a také se od nich mnoho zajímavého dozvědět. Zajímavým zjištěním (a jsem rád, že tomu tak je) je současný pohled na hodnoty varhanní interpretace. Mezi nejdůležitější měřítka patří (samozřejmě při splnění obecných kritérií) zacházení s nástrojem, mezi což lze počítat souhrn všeho od rejstříkování, úhozu a stylového pochopení. Tedy co nejpřesvědčivější adaptace díla na daném nástroji. To vyžaduje velmi komplexní myšlení plné teoretických znalostí a cviku v adaptabilitě. Proto po svých studentech vyžaduji víc poslechu příbuzné hudby a zkoušení na nejrůznějších nástrojích. Z účastí na mezinárodních porotách byly nejvýznamnější dvě:

Mezinárodní soutěž Pražské jaro 2013

Pro portfolio pedagoga je, domnívám se, důležitá účast na kolektivních hodnoceních na nejvyšší úrovni – v porotách složených z respektovaných kolegů z celého světa. V našem domácím prostředí je takovou soutěží Pražské jaro, které má dlouholetou tradici a jejími laureáty jsou všichni čeští nejvýznamnější varhaníci novodobé historie. I oni, jako bývalí soutěžící, zasedli později v porotě této soutěže a předávali své zkušenosti dál mladým adeptům umění. Proto mě potěšilo, když jsem od mé „domovské“ soutěže dostal toto pozvání. Jedno z poznání bylo, že různé umělecké individuality mají rozdílné názory na interpretaci, a přesto se dokážou shodnout na těch nejlepších soutěžících. A také jsem marně hledal nějaké „domluvy“ mezi porotci, jak si často mladí adepti představují, když porota nerozhodne podle jejich přesvědčení. Mohu dnes svým studentům vysvětlit, co se děje na „druhé straně barikády“ a nasměrovat jejich snahu k věcem, které porota ocení. A to je vždy skutečný, upřímný muzikální projev a poctivé řemeslo.

Mezinárodní soutěž Silbermannwettbewerb ve Freibergu 2019

Zkušenost hry na historických nástrojích, je vzhledem k tomu, s čím vším se koncertující varhaník setká, nutností. Jednou z nejtěžších prověrek tohoto umění je soutěž v saském Freibergu, kde je jeden z nejvýznamnějších nástrojů barokní éry proslulého varhanáře Gottfrieda Silbermanna, některými považovaný za vůbec top světový nástroj. Celkem na třech Silbermannových nástrojích se soutěžící utkají v technickém zvládnutí starých varhan a v prokázání odbornosti historického rejstříkování a schopnosti co nejpřesvědčivěji adaptovat vybrané skladby. Ty nejlepší výkony byly plné přesvědčivé muzikality a dobrého vkusu. Technická připravenost je u všech skvělá. Opět je to pro mě studnicí vědomostí o tom, na co se mají mí studenti zaměřit, jestliže chtějí uspět v mezinárodní konkurenci a umění hry na historické varhany. Pozvání do poroty této soutěže, jedné z nejrenomovanějších na světě, je zároveň uznáním kompetencí v historicky poučené interpretaci a vstupenkou do nejlepší společnosti.

9. Organologická činnost

Už od svých studentských počátků na konzervatoři jsem měl velký zájem o varhany jako o objekt technický a historický. Během prvního ročníku jsem poznal většinu významných varhan v širším centru Prahy a postupem času jsem neváhal podniknout cesty za vzdálenějšími významnějšími nástroji. Na všech varhanách jsem zkoušel hrát literaturu, kterou jsem právě studoval, a tím jsem získal značné zkušenosti s nejrůznějšími typy nástrojů co do jejich dispozice a jejich stylového zařazení. Později jsem zjistil, že to bylo velkou výhodou pro koncertování, protože jsem mohl zvolit optimální program pro každé varhany a vybrat literaturu, která na nich bude znít nejlépe a ještě bude odpovídat v době vzniku varhan. Proto se snažím i dnes rozšiřovat obzory mých studentů tímto směrem, aby nebyli zaskočení žádným nástrojem co do velikosti a stylu. Varhany jsou na rozdíl od jiných nástrojů specifické tím, že je potřeba pro každý nástroj individuálně cíleně vybrat repertoár. Souvisí to i s tím, že literatura, která se studuje v rámci vysokoškolských plánů, je někdy v nárocích na menší kostelní nástroj příliš "velká". Pokud ale existuje poptávka koncertu na takovýto nástroj, musí si s ním varhaník poradit, aniž by hrál skladby, které se tam vůbec nehodí. Ze zkušenosti vím, že se člověk může dostat, ačkoliv má nastudováno mnoho závažných skladeb, do repertoárové nouze. Proto nabádám své studenty, aby studovali i skladby menší, a tím byli více připraveni na koncertní provoz.

Během studií na HAMU jsem podnikal stále delší cesty po významných nástrojích po celé Evropě. Měl jsem veliké štěstí, že jsem se spřátelil se staršími kolegy Martinem Rostem z Německa a Peterem van Dijkem z Nizozemí, kteří mi byli po těchto nástrojích průvodci a od nichž jsem se velmi mnoho naučil, zejména z oblasti organologie. Oba jsou respektovaní varhaníci, zastávající významné posty u historických nástrojů a oba jsou profesionálními organology. To bylo de facto moje skutečné zahraniční studium. Dostal jsem od nich nesčetné rady v oblasti interpretace a prostudovali jsme společně desítky nástrojů po celé Evropě. Kdybych měl spočítat, kolik varhan jsem celkem navštívil nebo prostudoval, bylo by jich určitě přes tisíc. S takovou znalostí se dá koncertní program ušít doslova na míru a jsem přesvědčen, že úspěch koncertu je také založen na symbióze skladeb, zvuku varhan a dramaturgie. Tyto všechny zkušenosti se snažím předat svým studentům, aby nemuseli v těchto věcech roky tápat. Nicméně je to nezbavuje povinnosti aktivního přístupu a vyhledávání všech možností poznání a sebevzdělávání.

Následovala pozvání do odborných komisí při výběrových řízeních a jiných příležitostech. Často jsem radil jak písemnými posudky na varhany, tak ústně. V některých případech se mi podařilo zabránit zániku cenných historických varhan. Posléze jsem tuto činnost vykonával už profesionálně. Od r. 2005 jsem pracoval jako **arcidiecézní organolog na Arcibiskupství pražském**, kde jsem měl s kolegy Ing. Markem Čihařem a Štěpánem Svobodou na starosti okolo 900 nástrojů v pražské arcidiecézi. Během té doby jsem dostával stále častější pozvání z celé republiky k zajímavým projektům. Proto jsem se rozhodl od r. 2009 svou organologickou činnost vykonávat jako nezávislý odborný poradce. Kromě

zkušeností s nástroji poskytují investorům i zkušenosti získané v projektech s otevřeným výběrovým řízením a zkušenosti spolupráce se zahraničními firmami. Základním principem je optimalizace nákladů na projekt, minimalizace zbytečných výdajů a hájení zájmů varhan, potažmo vlastníka. K nim patří i trvanlivost a kvalita práce odvedené varhanářem. Projekty se snažím vést velmi důsledně a zásadově, výsledkem pak je, že se na varhanách nevyskytují závady či problémy se zárukou.

Každý projekt je zcela originální a musí se řešit individuálně. Zvláště při restaurování by bylo chybou, kdyby se k nim přistupovalo rutinně, schématicky. I přes veškeré zkušenosti jsem vždy postaven před zcela nové otázky a nečekané situace. Restaurování varhan je velmi složitý proces a vyžaduje nesmírný záběr mnoha oborů.

K mým důležitým zkušenostem patří **restaurování barokního varhanního pozitivu** neznámého, snad českého mistra asi z počátku 18. století. V průběhu 19. století došlo k úpravám, nebo byl pozitiv nově zkompletován z již nefunkčních součástí staršího nástroje. Ani při restaurování se nepodařilo tyto otázky zodpovědět. V roce 1981 byl pozitiv opět zkompletován, zprovozněn a opatřen motorem. V roce 1998 jsem jej koupil a v roce 2000 odvezl do Nizozemí, kde jsem jej 4 roky pod vedením varhanáře Jana van Rossuma sám pietně zrestauroval – měchy, vzduchovody a vzdušnice. Finální polychromii provedl Ak. mal. Peter Stirber v Praze. Na restaurování skříně a dřevěných píšťal se podíleli Aleš Repka z varhanářské dílny Kánský – Brachtl, Dalibor Michek a Petr Dlabal, cínové píšťaly restauroval J. C. van Rossum. Nyní jej občas využívám při významných koncertních příležitostech. Škoda, že zde nemohu uvést fotografie, ty by byly velice zajímavé.

V přehledu mé odborné činnosti jsou uvedeny nejvýznamnější práce. Pro příklad uvádím dvě z nich:

Kostel akademické farnosti Praha - Nejsv. Salvátor, Křižovnické náměstí:

V tomto projektu nebylo skoro nic, jako obvykle. Varhany, které na první pohled vypadají jako typický české barokní nástroj, jsou v mnoha věcech záhadné: historické prameny hovoří o zřejmě nejstarším zdokumentovaném volně stojícím hracím stole v Evropě, možná na světě, mají zcela netypickou skřín, traktura je vedena netypicky. Pedálová vzdušnice je zkonstruovaná pro 21 tónů, ale pedálnice má jen 18, jaké bylo původní ladění a další proč, proč proč... Dodám jen, že práci se zhostily firmy Eule (Bautzen) a Kánský-Brachtl (Krásné Loučky). Oficiálně informovala farnost o tomto projektu takto: „Práce na rekonstrukci varhan s 24 rejstříky začaly v březnu roku 2009. Ve 20. století prošly varhany opravami, z nichž některé jim rozhodně neprospěly. Překližkové řezby místo původních kovových, nahrazení některých píšťal píšťalami z různých jiných sešrotovaných varhan, „leštění“ drátěným kartáčem nebo „šmirglpapírem“ a především špatný technický stav byly hlavní příčinou neutěšeného zvuku a důvodem k rekonstrukci. V současné době byly zahájeny intonační zkoušky, které slouží ke stanovení konečného ladění varhan. To bude probíhat v samotném závěru restaurování. Rekonstrukce bude stát více než 14 milionů korun a je financována z Norských fondů a z rozpočtu Ministerstva kultury České republiky. Vlastníkem varhan je

Arcibiskupství pražské, které je svěřilo do užívání naší Akademické farnosti. Ta se bude na celkových nákladech podílet předpokládanou částkou 1,5 - 2 mil. Kč. Historie varhan je obestřena nejasnostmi. Varhany byly postaveny kolem roku 1780, ale stavitel není znám. Použil množství staršího materiálu i ze 17. stol. Vše působí dojmem, že na mnoha místech byly práce ukončeny jen provizorně. O důvodech můžeme jen spekulovat. Možná chyběly peníze nebo zemřel stavitel. Lze uvažovat také o souvislosti s rozpuštěním jezuitského rádu roku 1773. Právě jezuité spravovali kostel, když papež Klement XVI. na nátlak evropských panovníků řád zrušil. Varhany u Nejsvětějšího Salvátora patří k největším barokním varhanám u nás. Projekt byl financován ze zdrojů Finančních mechanismů EHP/Norsko a Ministerstva kultury České republiky. Celkové náklady projektu: 469 165 € Hrazeno z FM EHP/Norsko: 85% Hrazeno z MK ČR: 15% Datum realizace: březen 2009 – leden 2011."

<http://www.farnostsalvator.cz/clanky/aktuality?pg=108>

Nové varhany v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě:

Představit v krátkosti tento i ve světovém měřítku výjimečný projekt je téměř nemožné. Proto vyjímám z brožury o varhanách jen to nejdůležitější: „Metropolitní kostel je tak veliké dílo, že bude asi sotva někdy dokončeno, přesto dosud chybí něco velmi podstatného. Při dostavbě chrámu se totiž nedostávalo financí na to, aby mohl být na západním kůru vztyčen nový varhanní stroj. Bylo od té doby podniknuto několik pokusů. Všechny byly neúspěšné. Až dnes máme novou příležitost. Je na nás, abychom v době míru a svobody naplnili odkaz našich předků, zejména Otce vlasti, Karla IV., a symbolicky katedrálu dokončili.“ (Kardinál Dominik Duka OP, arcibiskup pražský). „Je našim přáním, aby varhany navázaly na tradici českých nástrojů a tuto tradici dále obohatily o znalosti a zkušenosti z jiných zemí. Stavba velkých varhan ve svatovítském chrámu znamená pro nás jedinečnou výzvu. Na velkou důvěru, se kterou jste nám tento úkol svěřili, chceme odpovědět naší profesionalitou, svými veškerými zkušenostmi, schopnostmi a uměním.“ (Natalie a Gerhard Grenzing - zhotovitelé). „Idea varhan jakožto výjimečného uměleckého díla vedla k vymezení základních parametrů nového nástroje oproti současným zvyklostem pouze rámcově, aby příliš striktně či příliš úzce definované požadavky nespázaly umělecké představy varhanářů na poli hudebním i výtvarném. Byla očekávána originální ztvárnění varhanní skříně, neotřelé dispoziční návrhy, inovativní technická řešení a zejména inspirativní zvuk. Umělecké představy a hudební záměry všech čtyřech uchazečů se ukázaly jako svébytné, všechny nabídky respektovaly vypsání podmínky a přání zadavatele. Na základě studia nabídek, referenčních nástrojů a živých diskusí mezi členy komise i s vedoucími představiteli varhanářských firem nad jejich představou katedrálních varhan doporučila hodnotící komise většinou svých členů Nadačnímu fondu Svatovítské varhany firmu Gerhard Grenzing S.A. jako nejvhodnějšího stavitele pražského katedrálního nástroje. Návrh firmy byl následně připomínkován členy odborné komise a v drobných detailech se může ještě odchýlit od níže uvedené specifikace. Nový reprezentativní nástroj bude odpovídat svou velikostí majestátnímu prostoru katedrály a má všechny předpoklady, aby se stal zdrojem inspirace pro přirozené rozvíjení hudebního odkazu i rozvíjení současných

možností interpretací varhanní hudby. Nástroj bude mít čtyři manuály s pedálem, rozsahy manuálů C – c4, pedálu C – g1. Celkově budou mít varhany 92 rejstříků.“ (Štěpán Svoboda, organolog Arcibiskupství pražského, manažer projektu). Projekt má podporu významných osobností: „Společenství svatovítské katedrály je společenství osobností, které podporují dostavění svatovítské katedrály a vystavění nových varhan. Společenství sestává z volených a uznávaných představitelů světa vědy a umění, politiky a věcí veřejných, hospodářství, kultury a profesních komor v odkazu na Jednotu pro dostavbu chrámu, která stála za poslední dostavbou katedrály. O organizaci tohoto Společenství požádal kardinál Dominik Duka nadační fond BOHEMIAN HERITAGE FUND, který sdružuje soukromé mecenáše české kultury.“ Dodejme, že se jedná o nejvyšší církevní a ústavní činitele, rektory univerzit a další osobnosti. Umělecký a technický dozor nad projektem má Hudební sekce odborné komise: MgA. Pavel Černý, koncertní varhaník, vysokoškolský pedagog - HAMU a JAMU; Ing. Marek Čihař, varhaník baziliky sv. Markéty v Praze, zastupující katedrální varhaník, bývalý organolog Arcidiecéze pražské; Jan Gottwald, varhaník baziliky na Svatém Kopečku u Olomouce, organolog Arcidiecéze olomoucké; Mgr. Jaromír Kánský, varhanář, restaurátor; Bc. Jiří Krátký, organolog ostravsko-opavské diecéze; MgA. Josef Kšica, katedrální varhaník; MgA. Vladimír Roubal, titulární varhaník Strahovský; Štěpán Svoboda organolog pražské arcidiecéze a manažer projektu. Kromě toho je činná také Výtvarně-architektonická sekce odborné komise, složená z předních odborníků a řad památkářů a architektů. Myslím, že zde již nezbývá místo pro popis dalších detailů projektu. Lze jen říci, že jsme nechali srdce, veškeré znalosti, stovky hodin a tisíce kilometrů na přípravě díla, které se realizuje jednou za několik generací. Nikdy bych netušil, když jsem si na konzervatoři pod lavicí vymýšlel vlastní návrhy dispozic chybějícího svatovítského nástroje, že se dožiji uskutečnění tohoto snu a že se budu moci na něm dokonce podílet. Pociťuji vděčnost umocněnou tím, že jsem si vědom, jak neuvěřitelná je souhra okolností, že projekt probíhá právě teď, v tomto století, v tato léta.

Doplňkem k péči o varhany je mé **členství v poradní komisi pro sbírkotvornou činnost Českého muzea hudby**. Poradní komise je orgán, který se schází 2x do roka a posuzuje nabídky k odkoupení historických nástrojů Muzeem české hudby. Komise se skládá z několika odborníků, přičemž každý z nich posuzuje oblast podle své erudice (klávesové, dechové, smyčcové a další nástroje). Svou orientací v oboru tak členové komise napomáhají Muzeu uvážlivě rozšiřovat své sbírky tak, aby byly reprezentativní a měly dokumentační hodnotu pro danou oblast.

10. Organizační činnost

V dnešní době patří k nutnostem se podílet na kulturním životě i jeho organizováním, případně vytvářením nových zajímavých projektů, aby varhanní kultura měla stále své pevné místo v našem koncertním, případně liturgickém provozu. Možností zvát své zahraniční kolegy můžeme naši kulturu obohatit o světově proslulé interprety a tím ji celkově kultivovat. Je to práce náročná, bez rychlého efektu, ale o to důležitější. Díky těmto aktivitám si varhaníci také vytvářejí skutečné příležitosti k prezentaci svého umění. Dalo by se říci, že cosi, jako neoficiální síť a kolegalita varhaníků efektivně funguje. Svě žáky o tom nemusím zvláště přesvědčovat, řada z nich založila své vlastní festivaly a jsou v nich úspěšní. Díky nim také koncertují jak doma, tak v zahraničí. Ukazuje se, že je to dokonce významnějším faktorem, než úspěch ve škole či na soutěži. Rád předávám své vlastní zkušenosti z pořádání dvou mezinárodních festivalů:

Mezinárodní festival Free organ world – pražské varhany

V letech 2002 – 2008 jsem založil a organizoval festival, probíhající na některých významných pražských nástrojích. Vyzkoušel jsem si fundraising a leccos poznal z grantové politiky. Poznal jsem preference pražského publika a naučil se něco z PR. Hlavním cílem, a myslím, že naplněným, bylo však zprostředkování výjimečných hudebních zážitků a kreativní dramaturgie. Propagačním kanálem, který ve zkratce vystihuje obsah a charakter festivalu, byla i ČT 24:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1451715-monumentalni-krasu-varhanni-hudby-nabizi-festival-free-organ-world-prazske-varhany>

Mezinárodní festival Varhany znějící

V r. 2009 jsem byl osloven Ivo Horňákem, houslistou a nyní i ředitelem kulturních zařízení města Slaný, ke spolupráci na regionálním festivalu, kde ústřední roli hrají historické nástroje na Slánsku. Časem se přidaly i jiné regiony ve spolupráci s MAS (místní akční skupiny) a společně se dařilo zajišťovat varhanní koncerty na zajímavých nástrojích ve středních Čechách. Moje úloha bylo umělecké vedení festivalu, materiální stránku zajišťoval samostatný schopný tým. Mohli jsme si dovolit každý ročník obohatit o jednu ze skutečných superstar varhanního světového nebe. Zároveň jsme na festival pozvali kohokoliv, kdo nás zaujal hudebně a nepotřeboval k tomu doporučení, ocenění, kritiky atd. V tom právě je má úloha – rozlišit kvalitu bez „certifikátů“. K jednání vždy pomohly mé osobní kontakty a logicky z toho vyplývá, že právě při jednáních se „superstar“ to hrálo roli i v požadavcích na honorář. Dramaturgie byla pestrá, aby posluchači chodili na všechny koncerty a to se dařilo. Pokaždé bylo naprosto plno. Velký zájem také byl o putování po varhanách – autobusový zájezd s výkladem a ukázkami a obědem. Ten býval vyprodáný měsíce dopředu. I to je zkušenost, která je už některým mým absolventům prospěšná. Cítím jako součást dnešní výchovy mladé generace se také tvůrčím způsobem zasadit o varhanní kulturu. Příklad velmi povedeného ročníku a jeho prezentace bych uvedl zde:

<http://www.varhany.slansko.cz/2012/index.html>

11. Liturgická činnost

Varhaník je v historii vlastně hudebníkem výlučně chrámovým (pomineme-li dobu prehistorickou – Řecko a Řím). Koncertní provoz se vyvinul především z druhu nešpor, které provozoval Dietrich Buxtehude (1637 – 1707) v Lübecku pod názvem Abendmusiken. Až 19. století znamenalo pravý vznik koncertů. Proto varhaníci tíhnou i k činnosti chrámové, vždyť většina dnes hraného repertoáru pochází z této oblasti. Proto i mně chybělo bližší sepětí s původním prostředím těchto skladeb. Mohu říci, že se těžko popisuje duševní rozdíl v tom, když se hraje například Regerovo „Te Deum“ na koncertě anebo během mše sv.; nebo Hora tří světél od B. Martinů při bdění v Getsemanské zahradě, kdy recitátorem je zároveň kněz. Působíšť jsem neprošel mnoho, zato jsou každá něčím originální. V Praze jsem v letech 1994– 96 působil u Pražského Jezulátka, kam rád často chodím se svými žáky cvičit například improvizaci. Pak jsem využil zkušenosti vesnického varhaníka v Noutonicích, kde jsem poté přes dva roky bydlel. Věřící jsem nešetřil – klidně si po mši vyslechli velkou Bachovu „Es-dur“. Po návratu do Prahy jsem od r. 2000 deset let působil jako regenschori v chrámu sv. Ludmily na Náměstí míru. Zde jsem provedl nejen mnoho hudby nejrůznějšího obsazení, ale hlavně se zdokonalil v improvizaci. Zkoušel jsem vše od renesance po minimalismus a přibylo také několik skladeb nebo skic „do šuplíku“. Zde bylo také centrum mého festivalu Free organ world. Inicioval jsem zahájení generálního restaurování varhan, které bylo úspěšně dokončeno před několika lety. Od r. 2010 jsem se stáhl z této náročné služby ke své rodině a malým dětem (honoráře za mše byly symbolické a zejména časově náročné byla kombinace s koncertním provozem a o svátcích). Nyní jsem od r. 2018 varhaníkem u Nejsv. Salvátora, působíšť P.Tomáše Halíka, kde jsem už působil při restaurování varhan a kam mě povolal kolega Robert Hugo. Mám zde řadu impulsů k improvizaci nejen barokní, ale i moderní na starém nástroji. Zde jsem zažil opět něco u nás nevídaného: při slavnostních příležitostech se zde pod jeho vedením provozuje barokní liturgická hudba, dokonce i ta, která zde už originálně zazněla, samozřejmě na staré nástroje, jak jinak. Ještě že tu máme ladění 415 Hz. Popsat zážitek continuo-hráče nebo sólisty ve varhanním koncertu Brixioho za spolupráce nejlepších „barokářů“ se nedá. Přál bych to i svým žákům a přemýšlím, jak je do této disciplíny více zasvětit a hlavně jim dát více možností zkoušet s barokním ansámblem. Jsem rád, že i mí žáci jsou „u dobrých nástrojů“ na Vyšehradě, plzeňské nebo budějovické katedrále i jinde.

12. Závěr

Psaní této reflexe bylo užitečné i mně samotnému, protože jsem si při něm utřídil některé myšlenky a vzpomínky a více si uvědomil hodnotu okamžiků, které pro můj hudební vývoj znamenaly nasměrování k tomu, čím jsem dnes. Cítím stále někým, kdo se potřebuje učit a zároveň někým, kdo už prošel mnoha zkouškami a má už zkušenost. Na druhou stranu překvapení není nikdy dost a zvykl jsem si dokázat si přiznat, že se třeba v něčem mýlím. Myslím, že je důležité být stále připraven přijmout nový pohled, pokud se ukáže, že je blíže pravdě. To se týká především tzv. historicky poučené interpretace, protože právě zde není nikdy nouze o nové objevy. Někdy to znamená úplné přehodnocení interpretace konkrétních děl. Jestliže už je například u souborů pro starou hudbu vyzkoušeno, jak některé věci fungují, musím z toho vyvodit důsledky i pro mou varhanní hru, i kdyby to mělo jít proti obecně zažitým zvyklostem v našem oboru, protože právě zde je nutné hudbu nejvíce očistit od jejich staletých nánosů interpretačních tradic. Nestydím se stále se učit od zkušených kolegů, ani u svých studentů bych neměl zábrany uznat jejich argumentační převahu, pokud ji mají. Snažím se být akademickým v tom slova smyslu, že při diskusi jde o pravdu, ne o vítězství. Kdybych měl v krátkosti shrnout, kam bych chtěl pedagogicky směřovat, charakterizoval bych to jako kontinuální snahu o přibližování výuky skutečné praxi tak, jak se dnes provozuje a jak se vyvíjí. Je v tom celá řada konkrétních kroků. Na prvním místě studium repertoáru, který je nad rámec daných sylabů nevyhnutelně potřebný. Dále zkušenost s nejrůznějšími typy nástrojů, které ve škole nemáme, ale studenti se s nimi dozajista setkají. A v obecné rovině prohloubení teoretických znalostí v harmonii, formách, organologii a dalších, s cílem propojit je co nejvíce s praxí. V neposlední řadě mohu také studentům dát cenné rady v těch oblastech, které sice nejsou přímo hudební, ale úzce souvisí s vykonáváním tohoto povolání. Přemýšlím také o tom, jak zatraktivnit náš studijní obor pro budoucí zájemce. Vnímám v Evropě úbytek zájmu o studium hudby. V našem oboru to sice bolest naší školy zatím není, ale kdo může říci, jestli a kdy to zasáhne i nás. V každém případě si myslím, že máme prostor pro zkvalitňování našich studijních programů a myslím si, že vzájemnou spoluprací toho můžeme dosáhnout. Nějaké možnosti už tu jsou a výhodou je kredit naší školy, který nemusí teprve získávat, ale který už má. Svět kolem nás se stále točí a naše škola na něj musí reagovat. Toto je má reflexe naší školy a sebe jako její součásti. Jsem rád, že mohu být "u toho". Při každém koncertě cítím zodpovědnost i za to, že mí učitelé do mě vložili hodně námahy a snažím se, aby nebyli zklamaní, kdyby náhodou seděli v publiku. Mojí habilitaci cítím jako převzetí štafety, kterou zase já jednou předám svým žákům. Jsem vděčný, že mohu žít tímto povoláním, které přináší mnoho nepopsatelných věcí do života a že mě v něm podporují i moji nejbližší.

V Praze 23. června 2021

MgA. Pavel Černý